

השבת במשטרה

ראשי פרקים

מבוא

פניית המשטרה ל"צמת"

חלק ראשון : ה ל כ ה

- א. המשטרה בשבת - היבטי פיקוח נפש
1. הבעיה
  2. "ספק פיקוח דוחה שבת"
  3. המשטרה בשבת - פיקוח נפש "עתידי"
  4. שומרי שבת בשורות המשטרה
- ב. "פיקוח נפש ציבורי"
1. "גחלת של מתכת" ברשות הרבים
  2. צידת נחש
  3. דליקה בשבת
  4. "נכרים שצרו"
  5. התרת שביעית משום ארנונא.
  6. "חלוצי צבא" במאכלות אסורות
  7. צרכי ממון דרבים - מעין פיקוח
  8. מסקנות
- ג. פעולות משטרתיות בשבת (מידגם)
1. קטטות וסכסוכים
  2. חזרה מפעילות משטרתית
  3. סיורי מנע
  4. סיכום
- ד. שימוש בהקלטות (רשמקול) כתחליף לכתובה בשבת
1. האם הקלטה היא כתיבה?
  2. דרכי ההפעלה החשמלית - מנגנון "הלכטכני"
- א. עקרון ה"גרמא"
- ב. עקרון "המשכת מצב"
3. הסכמות רבניות
  4. הדיבור המיקרופון ברשמקול - מה דינו?
- ה. ביבליוגרפיה בנושא משטרה בשבת

חלק שני : נתוני מחקר

- א. מספר אירועים
- ב. סיווג האירועים
- ג. קריאת המשטרה
- ד. יומני המשטרה וטפסיה
- ה. המוקד - הפעילות השוטפת
- ו. ניידת - פעילות שוטפת
- ז. נקודת משטרה ניידת

חלק שלישי : המלצות

- א. נסיעת הניידת
- ב. המלצות
- ב. תקשרת
1. טלפון
2. אלחוט

ג. כתיבה

1. הקלטות כתחליף לרישומים
2. לוח מעקב

ד. ארגון

1. ארגון משמרות
2. דחיית ליום חול

מבוא

מכון 'צומת', הפועל באלון שבות אשר בגוש עציון מראשית תשל"ז, מנסה להתמודד עם בעיות של חברה ומדינה עפ"י התורה. ההתמודדות נערכת בצמתי-מפגש רבים שבין ההלכה ובין החיים המודרניים. במסגרת זו ראינו חשיבות רבה לטפל גם בשאלת המשטרה והשבת, בידענו שנושא סבוך זה מצוי במוקד הווייתנו היהודית במדינת ישראל.

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" (דברים יד, יח) נצטוונו בתורה, ושומה עלינו לדאוג שאכן מינוי שוטרים יהיה אפשרי גם עפ"י ההלכה.

כידוע, נושא השבת הוא המחסום העיקרי בפני שומרי תורה להתגייס לשורות המבצעות של המשטרה. וצבת בצבת עשויה: מכיון שמועטים חובשי הכיפות במשטרה - הבעיות אינן עולות במלא חומרתן וממילא אין תרים אחר פתרונות.

משנת תשל"ח נערכו מגעים רבים ודיונים מקיפים כאשר היזמה "והדחיפה" העיקריים באו ע"י רב המשטרה, הרב אברהם חזן ועוזריו מצד אחד, וראש היחידה למחקר ופיתוח במטה הארצי (וראש מז"פ) תנ"צ מאיר קפלן - מצד שני.

ב"נייר עבודה" ראשוני הוגדר הפרויקט כדלהלן:

הנושא: בדיקת האפשרויות לצמצום פעולות שיש בהם חילול שבת, בעבודת המשטרה לכל שלוחותיה.

היעד: יצירת אפשרות לשילוב מקיף של כוח אדם דתי במשטרה (בוגרי ישיבות ההסדר, בני קיבוצים דתיים, חניכי בני עקיבא וכיו"ב).

מטרות המחקר:

א. הצגת מכלול פעילות המשטרה בסולם עדיפויות מבחינת בעיות שבת (חיוניות הפעולות, חומרתן ההלכתית, מורכבותם או יכולת להציע פתרונות מידיים וכיו"ב).

ב. התווית פתרונות מעשיים - טכנולוגיים, מדעיים או ארגוניים - באותם מישורים בהם ניתן להצביע על דרכים מעשיות לצמצום חילולי שבת, בדרך של שיטות עבודה אלטרנטיביות, שימוש בצידוד חילופי או במנגנונים מיוחדים.

ג. חקר הלכתי מקיף שיצביע על הגישה ההלכתית העקרונית בקשר להגדרות מושגי פקוח נפש, נזק ציבורי, הפסד מרובה וכיו"ב - מתוך היבטים של הציבור. החקר ילווה בהתייחסות בהתייחסות לדוגמאות מוחשיות מעבודת המשטרה.

פניית המשטרה ל"צמת"

"אור ירוק" לחקר הנושא ניתן בפניה למכון "צמת" מטעם המטה הארצי של משטרת ישראל, היחידה למחקר ופיתוח.

לכבוד

מכון "צמת" י"א בתשרי תשל"ט

אלון שבות 12.10.78

גוש עציון

הנדון : ביצוע מחקר בנושא המשטרה והשבת

1. מוטל עליכם לבקר ביחידות משטרה מבצעיות ובמשטרת ישראל ומשמר הגבול ע"מ ללמוד את המערכת המשטרית ותפעולה בשבת.
2. מטרת המחקר היא לבדוק את האפשרויות בצמצום חילול השבת בתחומים מסויימים על מנת למשוך יותר כוח אדם דתי להשתלב בעבודת המשטרה.
3. המחקר אושר ע"י המפכ"ל. יש לצפות לשיתוף פעולה מלא ע"י המפקדים בדרג המחוזות והמרחבים.
4. יש להגיש תוצאות קדם מחקר עד 1.3.79.

בברכה.

מ. קפלן, תנ"ץ

ראש מו"פ

חלק ראשון: ה ל כ ה

א. המשטרה בשבת - היבטי פיקוח נפש

1. הבעיה

לב לבה של בעית "המשטרה בשבת" קשור בנושאי "פיקוח נפש", "ספק פיקוח נפש", "פיקוח נפש ציבורי" וכיו"ב.

על מנת להקיף את הבעיה לכל צדדיה ולהגיע למסקנות ברורות - יש לערוך מחקר מקיף, הלכתי ועובדתי כאחת. יש להציב את הנתונים לכל רחבם, ומאידך להתעמק בסוגיות פיקוח נפש תוך דימוי ענין לענין, וגיבוש מסקנות על דעת גדולי רבותינו שבדור, ובראשם: הרבנות הראשית לישראל.

במסגרת "מחקר השבת במשטרה" מובאים להלן חלק מן ההיבטים ההלכתיים, כמבוא לנושא בלבד. הדברים דלהלן לא באו אלא להצביע על היקפו של הנושא, ולסכם בתמציתיות דעות הלכתיות שהושמעו ישירות בסוגית "המשטרה בשבת" מתוך היבט ציבורי של "מניעת פיקוח נפש" לעתיד לבוא.

אין בדברים משום פסיקה חד-משמעית אלא פרישת היריעה בלבד.

2. "ספק פיקוח דוחה שבת"

כאמור, כשבאים לדון בשאלת עבודת המשטרה בשבת נזקקים לדון בהלכות "פיקוח נפש", ומהי מידת הזיקה שבין הפעילות המשטרתית לבין הצלה או מניעת פיקוח נפש.

כידוע, הלכה ברורה היא שפיקוח נפש דוחה שבת כמו שדרשו במסכת יומא (פ"ה ע"ב) "ושמרו בני ישראל את השבת (שמות לא ט"ז), אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". וה"ה לכל התורה כולה (חוץ משפיות דמים, עבודה זרה וגילוי עריות) עפ"י הדרש (שם): "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (ויקרא י"ח ה'), וחי בהם - ולא שימות בהם".

ולאו דוקא בפיקוח נפש ודאי אלא גם ספק פיקוח נפש דוחה שבת, וכמו שנפסק בשלחן ערוך (או"ח סי' שכ"ח ס"ג) "מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת, ספק הוא שם ספק אינו שם מפקחין עליו (=את הגל) אע"פ שיש בו כמה ספיקות".

סוגית תפעול המשטרה בשבת דורשת הגדרות הלכתיות ברורות מהו "ספק פיקוח נפש" ועד היכן ניתן להפליג בחששות ובהטלת ספקות ע"מ להתיר חילול שבת.

הרב איסר יהודה אונטרמן זצ"ל - הרב הראשי לישראל - הקדיש לנושא מאמר נרחב בשם "מצוות פיקוח נפש וגדריה" ("התורה והמדינה" קבצים ד- ג) ובפתיחה הציב את הבעיה:

"הנסיון הורה לנו שיש תמיד נטיה מצד המעוניינים בדבר להרחיב את המושג פיקוח נפשות לדחות איסורים ומצוות שבתורה גם לדברים שיכולים להוולד במשך הזמן, ולהסתעף מתוך גלגולי מסיבות שונות. בזמן האחרון הנטיה הזאת התגברה... יש צורך, איפוא, לברר הגדרת המושג הזה ולפרש ספיקות שונים המתעוררים לאור המציאות".

3. המשטרה בשבת - פיקוח נפש "עתידי"

בכל הדורות עסקו בסוגית "ספק פיקוח נפש" אך לרוב הדיון עסק בחולה, כאשר השאלה קשורה לחיי היחיד. מאידך בבואנו לדון בנושא "עבודת המשטרה בשבת" - ענין לנו בהיבט הציבורי של "ספק פיקוח נפש"; האם ההלכה מכירה בכלל במושג "פיקוח נפש ציבורי" והאם נושאי המשטרה כלולים בתחום מושג זה?

שאלות של פיקוח נפש דיחיד (=חולה) נדונו בכל הדורות בעשרות ספרי שאלות ותשובות. על נושא "המשטרה בשבת" - כאשר ברקע נצבת שאלת הגדרת "פיקוח נפש ציבורי" - נכתב מעט מאד.

ידועים לנו שלשה מאמרים שהוקדשו לנושא זה:

1. הרב י"א הרצוג זצ"ל: על דרכי שמירת הבטחון הפנימי במדינה בשבת וביו"ט; "התורה והמדינה", קובץ ה-ו, תשיג-ד, עמ' כה-לג.

2. **הרב שאול ישראלי שליט"א**: הבטחון הפנימי במדינה בשבת (פעולות המשטרה); עמוד הימיני, (ת"א תשכו), סימן יז עמ' קצט-רט. (מאמר זה נתפרסם בתחילה כהערות למאמרו של הרב הרצוג הנ"ל, ב"התורה והמדינה" שם עמ' שלה-שמז)
3. **הרב יששכר הלוי לוי**: המשטרה בשבת; "התורה והמדינה" קובץ ז-ח, תשט"ו-תשי"ז, עמ' רנז-רסג.

הציר המרכזי בכל המאמרים סובב סביב זיקת עבודת המשטרה **למניעת פיקוח נפש עתידי**, וחלק נכבד מן הדיון קשור במושג "נמצאת מכשילן לעתיד לבא".

הרב ישראלי, במאמרו הנ"ל, העניק לנושא את המימד הציבורי הרחב, והכליל במבט ההלכתי לא רק את האירוע המשטרתי שלפניו, אלא את מכלול האירועים הדומים העתידיים להתרחש אי שם, וכה דבריו:

"לענ"ד יש לדון כאן לא מבחינת כל מקרה ומקרה לחוד אלא יש לסקור את כל מיני המקרים העלולים להתרחש ורק לפי זה לקבוע את ההלכה במקרה מסוים" (עמ' רו).

"אין לנו לדון את המקרה מבחינתו הבודדת אלא מבחינת כל המקרים הדומים לו שגם להם אנו קובעים את דרך ההתנהגות ע"י הקביעות כלפי מקרה זה. וע"י בחינה זו אין חשוב כבר כלל אם מקרה בודד זה הוא מצוי או לא, אלא אם ע"י המעשים שלי בכל המקרים הללו הדומים זה לזה והיכולים להתרחש אם היום ואם מחר יהא בהם פעם משום הצלה, וכן אם ע"י המנעות שלי מפעולה במקרה זה, וממילא גם במקרים הדומים לו, יהא משום איבוד נפשות ברור באיזה מקרה מן המקרים" (עמ' רז).

4. שומרי שבת בשורות המשטרה

הרב ישראלי במאמרו הנ"ל מציין את חשיבותם של שומרי תורה במשטרה;

"הרי ברור שלנוכח הכבודות כאלה לא יהא מספר שומרי תורה מרובה בין אנשי המשטרה, וכי מה להם ולצרה הזאת, והמצאיאות מוכיחה זאת לעינינו למדי. והרי נדמה **שדוקא לענין שאלה זו של פקו"נ שבאה ע"י המשטרה יש מצד ההלכה הזאת עצמה צורך לרבות שומרי תורה שם**, כי הם יודעים כראוי ערך האדם ויהיו תמיד זריזים וראשוניים לדבר מצוה... ואין שום ספק שמילוי תפקידי המשטרה שיש בהם הרבה משום פיקו"נ ייעשה ביתר יעילות אם ירבו בשורותיה שומרי תורה... וכשם שנצטוינו על מינוי **השופטים כן נצטוינו על מינוי השוטרים**, והיש לך מכשול גדול מזה של ריחוק שומרי תורה משורות המשטרה?" (עמ' רה).

"יתכן לומר שבדורותינו יש להרחיב את הגדר של "נמצאת מכשילן לעתיד לבא" גם לענין החזרה מחוץ לתחום וחזרה במכונית שאם לא כן ימנעו כל אלה שהם שומרי תורה מלהתגייס לעבודה משטרית בכלל" (עמ' רח).

מגמה זו של שילוב כח אדם דתי במשטרה משמשת כיעד וכתמריץ לטפולנו בנושא זה, ואכן למגמה זו גם "מעמד הלכתי", כפי שהוזכר כאן.

ב. "פיקוח נפש ציבורי"

נזכיר כאן מקורות הלכתיים אחדים שניכר מהם יחס "לקולא" בענין פיקו"נ או נזק ציבורים כאשר מדובר ברבים, בסכנתם ובשלומם. מבחינה הלכתית יש לדון בכל מקרה לגופו, ואיננו באים כאן להסיק מסקנות אלא להצביע על הכוון בלבד.

1. "גחלת של מתכת" ברשות הרבים

במסכת שבת מ"ב ע"א: "אמר שמואל: מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יזוקו בה רבים, אבל לא גחלת של עץ".

רש"י וראשוניים נוספים פירשו שבגחלת של מתכת איסור הכיבוי רק מדרבנן ואילו בשל עץ מדאורייתא. לשיטה זו נוכל להסיק שיש מקום לקולא באיסורי דרבנן כאשר קיים חשש לנזק ציבורי.

שיטת רב האי גאון, בה"ג והר"ח להתיר גם איסור תורה, וההבדל בין גחלת של מתכת לעץ הוא שבעץ הגחלת נראית היטב ולא ינזקו בה. וכתב הר"ן (וכיו"ב הרמב"ן והרשב"א):
 "ודברי תימה הם, שהיאך יתיר שמואל מלאכה דאורייתא שלא במקום סכנת נפשות?
 אלא שנראה שהרב ז"ל סובר דנזקא דרבים כסכנת נפשות חשיב לן".

הרב ישראלי במאמרו הנ"ל למד מכאן לעבודת המשטרה והסביר:

"שכל מה שנוגע לשלום הציבור או סילוק נזק ממנו הכל נחשב כפקו"ני, כי כל מה שכרוך בשלום הציבור יש בו בעקיפין ענין עם פיקו"ני. פרנסת היחיד, לדוגמא, אין בה משום פיקו"ני, אבל אם הציבור יהא מחוסר פרנסה, אפי' אם אין זה נוגע ללחם, לא ימלט שבאחד מבין רבים יהא כזה שהוא צריך לאוכל יותר משובח שאצלו זה יכול להיות פיקו"ני".

אמנם הלכה למעשה איננו פוסקים כשיטת הגאונים להקל באיסורי תורה בכגון הא, אך הרב ישראלי מעלה אפשרות שגם החולקים מודים ליסוד הענין "שנזק הרבים הוא שקול כפיקו"ני היחיד", אלא שלדעתם גחלת של מתכת איננה נחשבת כנזק ודאי, שכן ניתן לעמוד לצידה ולשמרה. מאידך בנושאי משטרה יש מקום לצרף שיטות אלו כנימוק נוסף, ולפיכך:

"סיוור בכדי למנוע קטטות ומריבות בציבור או לתפוס הגנבים וכיו"ב, אמנם הצלה ממקרי איבוד נפשות קצת רחוקה, אך הצלת ממון ונזקים גופניים הם מצויים מאד, ואינו גרוע מגחלת ועדיף ממנה, כי כאן הנזק אינו מצומצם על מקום אחד אלא הוא פוגע בציבור כולו. בודאי יש בזה משום הצלת הציבור מנזק, שלדעת הגאונים הוא שקול כפיקו"ני. וכפי שכתבנו מתקבל על הדעת שגם שאר הראשונים מודים להם בעיקר הדין". "ואמנם קשה לסמוך ע"ז ולעשות עיקר הטעם להקל, מ"מ ראוי להצטרף כסניף ליסוד העיקרי..."

2. צידת נחש

נפסק ברמב"ם בהלכות שבת פ"י הלכה כ"ה:

"רמשים המזיקין כגון נחשים ועקרבים וכיו"ב, אעפ"י שאינן ממיתין, הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת, והוא שיתכוון להנצל מנשיכתן".

והקשה המגיד משנה (שם הלכה י"ז) על היתר זה לשיטת הרמב"ם שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייבין עליה. ותיירץ בתירוץ שני:

"דכיון שרבים נזוקין בו חשיב ליה כסכנת נפשות".

הלכה זו ביסודה דומה לענין גחלת של מתכת והדיון במפרשים קשור במידת הנזק או הסכנה של הנחש. אכן, ללא ספק, גם בדינים אלו מצוה לצמצם את חילול השבת ככל שניתן וכמו שכתב הר"ן שם לענין הגחלת "שקוף ברה"ר מוליכו פחות מד' אמות ולא שרינן ארבע אמות כאחת דכמה דאפשר לשנויי משנינן".

3. דליקה בשבת

הרמ"א בשו"ע הלי' שבת סימן שלד סעיף כו פוסק:

"כל הדינים הנזכרים בדיני הדליקה הני מילי בימיהם, אבל בזמן הזה אותן השרויין בין עכו"ם והוא חשש סכנת נפשות, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמותר לכבות דליקתם בשבת משום שיש בה סכנת נפשות והזריז ה"ז משובח. ומ"מ הכל לפי הענין, אם היו בטוחים בודאי שלא תהיה להם סכנה בדבר אסור לכבות אבל בחשש סכנת ספק מותר לכבות אפילו הדליקה בביתו של עכו"ם".

המקור בהגהת אשר"י בערובין פ"ד סי' ו':

"מותר לכבות את הדליקה בזמן הזה מפני שיש שדרים בין קצת אומות כשיש דליקה באים ושוללים והורגים, ולא גרע מעיר הסמוכה לספר (=שאם נכרים באו עליה אפי' על עסקי תבן וקש מחללין שבת)"

ובתרומת הדשן סי' נח דן בהרחבה בנדון, והביא בשם האור זרוע להתיר:

"ואפי' בספק סכנה גדולי ישראל מכבין את הדליקה... כי משפט הנכרים כך היה כי ימצאו אותו שיצאה הדליקה מביתו משליכין אותו לתוך האש, וא"כ ע"י כך יש סכנה לשאר ישראל כדרכם לומר כל ישראל ערבים זה בזה..."

וממשיך בעל תרומת הדשן לפרש שלא דוקא כשיש חשש לפורצים אלא אפי' אם:

"ע"י חטיפת הממון יבוא לידי הריגה שלעולם רגילים לשלול לחטוף כאשר הדליקה מתגברת. **אפי' אי חזינן עיירות שלא נשמע בהן שום יראה - בכה"ג אין לסמוך ע"ז כיון דלפעמים מועטים איכא למיחש**, דקי"ל ביומא (פד:) דאין הולכין בפיקו"נ אחר הרוב".

אמנם נראה דיש לתת לב לפי הענין... אם נראה שאין סכנה כלל לא יחללו את השבת כלל.

במשנה ברורה שלד ס"ק עג הביא בשם אליהו רבא נימוק נוסף, החל גם בדליקה בין יהודים:

"ומזה יצא ההיתר לכבות הדליקה בכל מקום כיון דאפשר אם לא **יכבנה אל יחסר מהיות שם בעיר זקן או חולה שאין יכול לברוח** ותבוא הדליקה עליו".

דומה כי גם הלכה זו של כיבוי דליקה בשבת בין אם טעמה משום נכרים העלולים לערוך שפטים, בין אם משום נכרים השוללים ובוזזים ובין אם טעמה מחשש מלכות "זקן או חולה" - בכל אלו אין ודאות לפיקו"נ, ו"הספק פיקו"נ" נובע מן האופי הציבורי של הבעיה; ומכיון שדנים במישור הציבורי מגדילים אנו את "מירווח הספק" גם כאשר הבסיס לחשש הוא "אפשרות" בלבד, ועדיין אין "חולה לפנינו".

4. "נכרים שצרו"

סוגיא חשובה הקשורה בהלכות "פיקוח נפש דרביס" מצויה במסכת עירובין (מ"ה ע"א):

"נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זינן ואין מחללין עליהן את השבת. במה דברים אמורים, כשבאו על עסקי ממון. אבל באו על עסקי נפשות יוצאין ומחללין עליהם את השבת.

ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהם בכלי זינן ומחללין עליהן את השבת... ובבל כעיר הסמוכה לספר".

ובשו"ע ס"י שכט ס"ו ברמ"א בשם אור זרוע: **"ואפי' לא באו עדיין אלא רוצים לבוא"**. הלכה זו תופסת מקום נכבד במסכת דיני מלחמה בשבת, אשר עסקו בהם רבני ישראל בדורנו, ובראשם הרב הראשי לישראל, **רבי שלמה גורן שליט"א**.

בסדרת מאמרים הלכתיים ב"מחניים", בשנים הראשונות לקום המדינה, נתן הרב גורן ביסוס הלכתי לפעילות המבצעית המגוונת בצה"ל. נציין כאן מספר מאמרים מקיפים אשר ההלכה הנ"ל - "נכרים שצרו" - משמשת להם מוקד ומרכז.

"דיני שבת בקיום הבטחון השוטף"

"נסיעה בשבת בשעת כוננות"

"דיני מארבים בשבת"

"יציאה למרעה בשבת בישובי ספר"

"שמירה בישובי ספר ובמתקנים בשבת"

נעתיק כאן, לדוגמא, קטע אחד ממאמרו של הרב גורן "דיני מארבים בשבת":

"נמצינו למדים שכל הסתננות לשם גניבת רכוש בלבד, מאחר והיא מכוונת בראש וראשונה נגד ישובי הספר, מותר להלחם נגדה בשבת. אין כל הבדל בין כשהמארבים מבוצעים ליד הגבול או במרחק ממנו... נוסף על כך יש להוכיח שכיום כל ישוב במדינה נדון כישוב ספר... **כמו כן ישנם מיעוטים היושבים בתוך המדינה שבחלקם הגדול הם עוינים את המדינה**, לכן יש לדון כל ישוב כיושב על הספר".

אכן, מן הראוי לציין שלענין היתר המלחמה בשבת מצינו דרשה מיוחדת במסכת שבת (יט ע"א):

"אין צריך על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם לשבת ואם התחילו אין מפסיקין. וכן היה שמאי אומר: **"עד רדתה - אפי' בשבת"**."

וכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' שבת הכ"ה שאפי' במלחמת רשות וק"ו למלחמת מצוה. יש, איפוא, לדון בהרחבה האם הלכה זו - "נכרים שצרו" - המתירה "פיקו"נ ציבורי" אמורה

דוקא בעסקי מלחמה ואויב, או שמא גם בפגעים אזרחיים נתיר משיקולים ציבוריים דומים?

לעיל כבר הובא שההיתר לכבות דליקה בגלות נסמך על דין "נכרים שצרו בעיירות הסמוכות לספר אפי' על עסקי תבן וקשי". ספק אם המצב של נכרים השוללים זהה לאויב המקדש מלחמה, ואעפ"כ דימו ענין לענין.

הרב כ"פ טכורש, בהתורה והמדינה קובץ ה-ו עמ' שסא מביא את דברי הרב א"י ולדינברג בספרו הלכות מדינה (עמ' רנא) המחודש:

"שלפי דברי הגהות אשר"י (בערובין פ"ד סי' ו) שבזמן הזה אם באו שוללים על עסקי ממון יוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת, נלמד שהוא הדין כאן במדינתנו **כשתעמוד לפני שאלה של קריאת המשטרה היהודית בשבת להצלה מפני גנבים ושודדים, אם מותר להם לחלל את השבת בנסיעה במכונית** כדי למהר להצלה, או לצאת בכלי זיין לירות באויר וכד', אז יהיה עלינו לפסוק לפי הענין ולפי תנאי הזמן והמקום. ובכללות, **אם יש ספק שמתוך שלא יוכלו לעמוד על ממונם יהרגום, אזי מותר לחלל עליהם את השבת**".

נמצאנו למדים שהקישו מענין "נכרים שצרו" גם לבעיות של בטחון פנים (=משטרה).

5. התרת שביעית משום ארנונא.

היתר נוסף הקשור בהיבטים ציבוריים מצינו בקשר לשמיטה. שנינו בסנהדרין כ"ו ע"א:

"משרבו האנסין, ומאי נינהו? ארנונא, כדמכריז רבי ינאי: פוקו (=צאו) וזרעו בשביעית משום ארנונא".

והקשו בתוס' שם:

"וא"ת משום ארנונא היתרו לחרוש ולזרוע דהוא איסורא מדאורייתא? וי"ל ... **דפיקוח נפש הוא ששואל להם המלך מס ואין להם מה יפרענו ומתים בתפיסת המלך**. והכי איתמר בירושלמי: משום חיי נפש".

ברור לכל, שהפיקו"ג שבשלו היתר רבי ינאי לעבוד בשמיטה נושא אופי ציבורי, ותוקף ה"פיקוח נפש" שבדבר נובע בשל היותו נוגע לרבים.

ומצאנו **בצפנת פענח, לר' יוסף רוזין, הל' שבת פ"ב הכ"ג** בענין נכרים שצרו על עיר שבספר שהכליל ענינים אחדים הקשורים לנזק ציבורי ודימה אהדדי, וביניהם היתר השביעית משום ארנונא.

"ובעיר הסמוכה לספר וכו' - זה לא מיקרי פיקו"ג רק משום כיבוש כמו בהל' כ"ה ומלחמת חובה מותר אף להתחיל בשבת כמבואר בירושלמי. ועיין בהל' מלכים פ"ו. ועיין בר"ן פ"ג דשבת (=לענין גחלת של מתכת) גבי נזק דרבים הוה כל נזק כמו סכנה. ולכן כאן אף **בסתם יוצאים עליהם בשבת**. משא"כ בהל' כד' (=לענין יחיד הנרדף) כתב רבינו דוקא ברודף אחריו להרגו ולא סתם.

ועיין מש"כ התוס' סנהדרין כ"ו ע"א גבי שביעית דמשום ארנונא היתרו, משום דהוה חשש דפיקו"ג. ועיין במרדכי פ"א דמו"ק מבואר דאין מחללין (שבת) על פדיון שבוים ע"ש, וע"כ משום זה דבהך דסנהדרין (=שביעית) הוה כמו לרבים וכמ"ש (=ופדיון שבוים היינו ביחידים)".

6. "חלוצי צבא" במאכלות אסורות

הלכה פסוקה ברמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"א:

"חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשו וישבו מהן, מותר להם לאכול מאכלות וטרפות ובשר חזיר וכיו"ב **אם ירעב ולא מצא מה יאכל** אלא מאכלות אלו האסורות".

תקצר היריעה להעלות כאן את הדיונים הארוכים, בראשונים ובאחרונים, סביב הלכה זו. מ"מ פשט הלשון ברמב"ם מורה שאין כאן שאלת פיקו"ג כמקובל בדיני חולה או טובע בנהר וכיו"ב. וכ"כ הכסף משנה: "דהא הכסף משנה: דהא פשיטא ואפי' אינו מחלוצי צבא, אלא כשתאב לאכול ולא שכיחא ליה היתרא".

דומה שגם הלכה זו מיוסדת על אדני המושג "פיקוח נפש ציבורי", ואם הצבא - בעת מלחמה "כשיכנסו בגבול העכו"ם" - יהיה בררן במאכלות אסורות, שמא אי שם בירכתי אחד הגדודים יפול חלל כתוצאה מעייפות פיזית או פסיכולוגית. הרדב"ז שם פירש:

"ולא איירו שהם מסוכנים אצל הרעב אלא שאינם צריכים לטרוח לבקש מאכל היתר, כיון שנכנסו לגבול העמים, אם ילכו לבקש מאכל היתר יקומו עליהם מעמים ודמיה להא דאמרין צרין על עירות אפי' בשבת".

7. צרכי ממון דרבים - מעין פיקו"י

מצאנו איזכור של "הוה אמינא" המדמה "צרכי קהל" לפיקו"י. הדברים אמורים בקשר להלכה המתירה ללות בריבית מפני פיקו"י. וכתב הרמ"א יור"ד ק"ס סכב':

"אסור ללוות בריבית לצורך קהל... ולא כמו אלו שנהגו להקל בקצת מקומות להלוות וללוות לצורך קהל בריבית קצוצה, ואין להם על מה שיסמוכו **אם לא שנאמר שמחשבים צרכי קהל לפיקוח נפש** או לצורך מצוה כמו שיתבאר לקמן, אבל אין לסמוך ע"ז כ"א לצורך גדול".

ובשו"ת בן פורת לר' יוסף ענגיל ח"ב סי' י' דן בענין תביעת עניי כולל אחד לקבל כספים מחלוקה אחרת, ובתוך הדברים כתב:

"שמעתי זה שנים רבות בשם צדיק אחד **דממון רבים חשוב כנפשות ממש**. ועי"כ לא נאמר בפרשת והיה אם שמע ובכל מאדכם, דעל ובכל מאדך אמרו חז"ל: בכל ממוןך, ועי"כ רק בפרשת ואהבת דנאמרה בלשון יחיד הוצרך להיאמר בכל מאדך, משא"כ בפרי' והיה אם שמע תשמעו שנאמרה בלשון רבים לא הוצרך להאמר, דממון רבים כנפשות, וכבר נכלל באמרו ובכל נפשכם.

ועיין ר"ן שבת פרק כירה דף כא ע"א מדפירש הרי"ף אהך מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יזוקו בה רבים, מה שכתב שם על הבה"ג... דנזקא דרבים כסכנת נפשות... ואף דאיירי בנזק גוף מ"מ כיון שאין בו סכנה הו"ל ערכו ערך ממון, עיין ע"ז כ"ז ע"א... דדבר שאין בו סכנה ממון קרינן ליה. ועיין שו"ע חו"מ שפ"ח סעי' ט ויב מש"כ חילוק בין מיצר יחיד למיצר לרבים דמשמע ג"כ דצער רבים כנפשות חשיב ונחשב המיצר כבא להרגם, וא"כ ה"ה בממון דרבים, וכ"ש בממון רבים עניים..."

8. מסקנות

א. ההלכה מתחשבת במושג "פיקוח נפש ציבורי", ובדאי נושאי משטרה בשבת כלולים בתחום זה.

ב. גם במסגרת הכללה זו יש צורך לבדוק כל פרט לגופו ולשקול את מדת הנזק הציבורי ואת הזיקה לפיקוח נפש בהוה או בעתיד.

ג. פעולות משטרתיות בשבת (מידגם)

1. קטטות וסכסוכים

הרב הרצוג במאמרו הנ"ל (התורה והמדינה קובץ ה-ו) מניח עפ"י מומחים "שכל מריבה קלה עשויה להתלקח מיד לשפיכות דמים". לפיכך "מותר להזעיק את המשטרה בפרוץ ריב כזה ומותר למשטרה לנסוע למקום במהירות הכי אפשרית. אותו דבר מותרת הנסיעה להפר מזימת גנבים כשנתקבלה ידיעה על אלמונים המסתובבים בשטח בנסיבות חשודות". ברם אין היתר זה כוללני, אלא "יש לבחון מחדש מפעם לפעם אם לא נשתנו התנאים".

2. חזרה מפעילות משטרתית

דיון ארוך מוקדש, במאמרים הנ"ל, לשאלת החזרה מפעילות משטרתית שהותרה במקומה ובשעתה, כדין "כל היוצאין להציל חוזרין למקומן". בסיכומו של דבר נוטה הרב הרצוג לאסור והרב ישראלי להתיר מצד "נמצאת מכשילן לעתיד לבא". בהקשר לנקודה הלכתית זו מקובלת בין הפוסקים הבחנה בין איסורי דאורייתא לבין איסורי דרבנן. וראה במאמרו של הגר"מ פיינשטיין שליט"א ב"תחומין" א' המתיר בנסיבות מסוימות גם חזרה בנסיעה בשבת אפי' אם כרוך בכך חילול שבת **דאורייתא**.

גם בנקודה זו אין הכרעה כוללת ויש, איפוא, לבדוק כל מקרה לגופו ולבחון את האלטרנטיבות.

יתכן שיש מקום לאמץ שיטה של השארות הניידת במקום האירוע (בתוך העיר) ותזוזתה רק לפי קריאה אלחוטית. יש לבדוק ההשפעה על עייפות השוטר ויכולתו לתפקד בהמשך היום.

3. סיורי מנע

מוקד חשוב לדיונים הלכתיים קשור בצידוק **לפעולות בשבת הנועדות למנוע פיקו"נ אפשרי בעתיד**. הכוונה לסיורי ניידות, בילוש, נוכחות משטרת תנועה, דיווחים על תנועות חשודות וכיו"ב.

הרב אונטרמן במאמרו פיקו"נ וגדריה (התורה והמדינה קובץ ד) קובע כי "תמיד יש נטיה מצד המעוניינים בדבר להרחיב את המושג פיקו"נ, גם לדברים שיכולים להוולד במשך הזמן ולהסתעף מתוך גלגולי מסיבות שונות". ולפיכך "אם נבוא לחשוב על אפשרויות של התפתחות וגלגולי מסיבות אין סוף לדבר. אין לך חולה שאין בו סכנה בעולם שהרי שררת רגילה ומיחוש איזה שהוא יכולים להתפתח למחלה רצינית".

מאידך הרב ישראלי במאמרו הבטחון הפנימי במדינה בשבת (עמוד הימיני) מחדש מושג של **"מכשירי פיקוח נפש" שגם הוא דוחה שבת**:

"ועל כן יש לנו לראות את היציאה לשמירה בכל השבתות כמכשיר פיקו"נ של אותה שבת שבה השמירה תביא תועלת, וע"כ מותרת ואף מחויבת השמירה בכל השבתות כולן כי אין אתה יודע איזושהי תביא לידי פיקו"נ".

...וע"י בחינה זו אין חשוב כבר כלל אם מקרה בודד זה הוא מצוי או לא, אלא אם... יהא בהם פעם משום הצלה".

גם במאמרו וגם בשיחה בע"פ הבהיר הרב ישראלי שכמובן אין להסתמך על הדברים "להתרים סיטוניים" אלא יש לבחון את האפשרויות למעט חילול שבת ככל האפשר, ויש לודא את מידת הזיקה לפיקו"נ עתידי ולא להסתמך על "הנחות ספקולטיביות" בעלמא.

יש מקום להרחיב את היריעה בקשר לשאלות רפואיות-ציבוריות שנדונו מהיבטים שונים. במיוחד נוגעת לדיונו **שאלת נתוחי מתים שנדונה רבות בקשר להגדרת "מניעת פיקו"נ עתידי"**. האם יש צורך דוקא ב"חולה לפנינו" להתיר נתיחה או בימינו, שהתקשורת הכלל-עולמית מפותחת, הרי "רחוקים נעשו קרובים".

תקצר היריעה לסכם כאן, או אפי' רק להצביע על הספרות ההלכתית בנושא.

4. סיכום

בפרק זה הוזכרו היבטי פיקוח נפש הקשורים בעבודת המשטרה. אין זה בירור הלכתי מושלם, לא מחקר מקיף ואף לא העלאת כל ההבטים. לא באנו אלא להעיר ולהאיר את הנושא **מבחינת המבט הציבורי**.

הראינו פנים לקביעה שיש לדון ב"פיקוח נפש ציבורי" וב"נזק דרבים" כמושגים שיש בהם כדי להקל, הן מבחינת המציאות בהווה והן מבחינת גלגולי המאורעות העתידיים.

למרות הקביעה הכוללת שקיימת מגמה מקילה, אעפ"כ, מטעמים הלכתיים מהותיים, יש צורך ל"רדת" לפרטים, לבחון אירועים מייצגים עד תום ולקבוע הנחיות לפרטיהן, לפי סיווג הפעולות המשטריות ולפי סיווג האירועים וחומרתם.

ד. שימוש בהקלטות (רשמקול) כתחליף לכתיבה בשבת

חלק ניכר מ"נפח הכתיבה" במשטרה הוא פרוטוקולים ודו"חות למיניהם, המיועדים בעיקר לצרכי שיחזור מידע ורישומים מינהליים שא"א בלעדיהם.

כתיבות מסוג זה ניתנות להמרה להקלטות ע"ג רשמקול נייד, כאשר ההפעלה החשמלית תהיה באמצעות מנגנון אלקטרוני הלכטכני מיוחד שפותח ב"צמת" למטרה מעין זו. כמובן שיהיה צורך במוצאי שבת להעתיק את ההקלטות לטפסים המקובלים.

בפרק זה נסקור בקצרה את הרקע ההלכתי להצעה זו.

הצעה זו כרוכה בדיון הלכתי בשלש נקודות בדבר איסורי שבת;

א. האם הקלטה ברשמקול קרויה "כתיבה"?

- ב. מהן הדרכים לתפעול החשמלי; הפעלה, ניתוק והרצת סרט מהירה לכל כיוון?
ג. הדיבור לתוך מיקרופון הרשמקול - מה דינו?

1. האם הקלטה היא כתיבה?

הרמב"ם (הל' שבת פרק יא הלכה טו) מסכם: "אין הכותב חייב עד שיכתוב בדבר הרושם ועומד כגון דיו ושחור וסיקרא וקומוס וקנקנתום וכיוצא בהם. ויכתוב על דבר שמתקיים הכתב עליו כגון עור וקלף ונייר ועץ וכיו"ב.

איסור מן התורה קיים גם ברישומים שיש להם משמעות כלשהי, אפי' אינם תווי כתב מקובל. כך שנינו במשנה (שבת דף קג): "שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזהו בן זוגו" - "רשימות בעלמא לסימן - חייב" (רש"י שם).

כיו"ב פירש המגיד משנה את דברי הרמב"ם בפ"א מהל' שבת ה"י: "והכותב בכל כתב ובכל לשון חייב ואפי' משני סימניות", ופירש המ"מ בשם רב האי גאון: "שני סימניות שאינן אותיות ידועות בכתב". וראה אבני"ז או"ח ר"ט אות ד.

איסור כותב איננו דוקא בדיו ובצבע אלא גם חריצים והטבעות. כך נפסק בשו"ע סי' שמ ס"ה: "מותר לרשום בצפורן על הספר כמו שרושמי לסימן, שאין זה דבר המתקיים". ומשמע שאם מתקיים - אסור גם בדרך של חריצת צפורן. וברמב"ם פ"א הט"ז: "הקורע על העור כתבנית כתב חייב משום כותב".

ולענין הקלטה האם זו כתיבה?

בעל בית יצחק יור"ד ח"ב במפתחות לסימן לד דן "אם מותר לדבר בשבת להמכונה פונוגרף והוא כלי המחזקת הדיבור ימים רבים?" בתשובה הוא אוסר "מפני שנתהווה רושם בהשעוה הנמצאת במכונה הזאת הוי ככותב כמבואר בסימן ש"מ דמוחק שעוה שעל פנקס חייב והה"ד בכותב על שעוה".

דבריו אמורים בשיטה מיושנת של עשית חריצים בשעוה, מעין חריצי תקליטים של ימינו. אך בסרט מגנטי של רשמקול אין כל חריצים נראים ואין, איפוא, לדמות לרישומי הפונוגרף.

כן כתב בעל הציץ אליעזר ח"ג ס"א לענין מחיקת השם: "היות ואין כאן כתיבה כ"א רישומים כעין נקבים הנעשים על סרט לפי חוזק הקול, אבל אין שום רושם או צורת אות".

כאסמכתא לדבריו הביא את בעל מנחת יצחק שאף הוא דן בח"ג סי' קב לענין מחיקת השם "ולא ידע בזה איסור ברור", "דליכא אות כלל", "ואין כאן כתב" (אמנם לענין מחיקה צידד דיעשו ע"י נכרי משום כבוד השם ויראתו).

הראש"ל"צ הגר"ע יוסף שליט"א דן בספרו יחווה דעת ח"ב סי' נז לענין שבת ומביא את ה"בית יצחק" ודן שאין זו דרך כתיבה "ומכל שכן שלא מצינו כתיבה כזאת במשכן". להלן שם דן בכתבת סתר שאסור לגלותה בשבת עפ"י הירושלמי (שבת יב, ד) והפמ"ג (שמי' משב"ז ג), "ועל כל פנים בנדון הגרמפון נראה שאינו ענין לכותב לחייבו מן התורה".

וביסודי ישורון (מערכת ל"ט מלאכות ח"ב עמ' 35) מביא דברי הבית יצחק וחולק עליו "משא"כ בטייפ שנודע לי מפי מומחים ובקיאים בדבר אין אחר ההקלטה שום סימן או רושם על הטייפ", ואינו ענין לכותב.

בספר "כתר אפרים" להרב טכורש דן לענין מחיקת השם ומביא תיאור מקצועי על התהליך, ומסיק מכיון "שלא נשאר על הסרט שום שריטה ורושם קו או שקע, לא בצורה ישירה או עקומה, וכשמסתכלים אפי' ראייה חודרת בסרט א"א למצוא איזה סימן לכתבה, ואם אולי ניכר איזה נקודה או חריץ זיגזגי הרי בודאי אין להחשיבם לכתב".

אמנם בעל חלקת יעקב (ח"ג סי' צח) חושש לענין שבת כיון "דע"י כח החשמל שבכלי זה נקלט הבל פיו על הטאן-באנד, ונעשה שם חלקי אטום וקוים למאות ולאלפים, ואח"כ כשעורכין עוד הפעם יש שם מכשיר חשמלי שאותם קוים וחלקי אטום משמיעים את הקול שנדבר לשם, וזה אסור לעשות בשבת אי משום כתיבה וכנ"ל מבית יצחק יור"ד ל"א, אי משום שמשתמש בכח החשמל בשבת וזה אסור משום מוליד או משום ניצוצות".

הרי שכל חששו נובע מהסתמכותו על בעל הבית יצחק, אך החילוק ברור בין עשית חריץ ניכר והטבעת רושם בפונוגרף, לבין שינויים מגנטיים בלתי ניכרים. אמנם בהמשך דבריו מדמה מסברא חוש השמיעה לחוש הראיה לענין כתיבה, אך כאמור רבו הפוסקים שצינו שאין זה כתב כלל ועיקר, ובודאי לא דאורייתא לענין שבת.

נזכיר עוד את תשובת הגר"מ פיינשטיין שליט"א באגרות משה ח"ג סי' לא לענין מחיקת השם מ"טייף רעקארדער" "שאיסור ברור אין על המחיקה כי אין שם אותיות אבל אולי אין למחוק שנראה לעלמא כמחיקת השם אבל ע"י גרם ודאי יש להתיר... כי אין שם אותיות ורק שנראה כמחיקה".

נציין עוד שיש אשר דנו בענין ההקלטות מצד "שינוי" ו"כלאחר יד" ומנקודות מבט אלו בלבד אין כאן איסור תורה.

בסיכומו של דבר מסתבר, איפוא, שאין להחשיב את ההקלטה המגנטית ככתיבה, ובודאי לא מן התורה.

נביא כאן קטעים מתוך שני ספרי הלכה מעשית שהופיעו לאחרונה העוסקים בבעיה דומה:

"לב אברהם", ח"ב פע"א סעיף נו - רישום רפואי בדרך של הקלטה:

"חולה שהוחלט לשחררו מחדר מיון בשבת, אין שום היתר שיהודי יכתוב... מותר עבור חולה כזה שאין בו סכנה להשתמש ברשמקול הדלוק כל יום השבת (כשאין שום אור מהבהב בזמן ההקלטה) לשם רישום פרטים, ואחרי צאת השבת יכתובם בגליון".

"דרכי חסד" (לרב א' אבידן), פרק י' סעיף ז' - גבית עדות על חלל מלחמה בשבת:

"כאשר יש חשש שאם לא תוקלט עדות הזיהוי תישכח, כגון שאין ביכלת גובי העדות לזכרה, יש להקל ולהקליט בשבת את דברי העדות ברשמקול הפועל ע"י סוללות (לא על חשמל קוי) שאין בהפעלתו אלא איסור דרבנן. ולדעת החזו"א זצ"ל שבהפעלת חשמל יש משום מלאכת בונה - אין להקל בזה אלא יש להפעיל את הרשמקול ע"י גרמא. וע"י גרמא אין הבדל בין רשמקול הפועל ע"י סוללות לרשמקול המחובר לרשת החשמל".

פסקים אלו נתבררו ע"י מחברי הספרים עפ"י דעת פוסקים גדולים ומקובלים.

2. דרכי ההפעלה החשמלית - מנגנון "הלכטכני"

מכון "צמת" פיתח מנגנון "הלכטכני" מיוחד המאפשר הפעלות חשמליות בשבת בדרכי עקיפין, למטרות כגון אלו הנדונות כאן. המנגנון פותח בשני מודלים, עפ"י שני עקרונות הלכתיים שונים:

1. מנגנון אלקטרוני - "גרמא"

2. מנגנון אלקטרוני - "המשכת מצב"

א. עקרון ה"גרמא"

קביעה ברורה היא במסכת שבת (קכ ע"ב):

"לא תעשה כל מלאכה, עשייה הוא דאסור גרמא שרי".

המרדכי בשבת סי' שצ"ט בשם ר' יואל כתב דאין להתיר "אלא במקום היזק דוקא". בשו"ע או"ח סכ"ב נפסק להתיר גרם כיבוי בשעת דליקה, והוסיף הרמ"א: "ובמקום פסידא". דין זה של היתר גרמא **במקום פסידא** אמור גם במלאכות דאורייתא וגם אם כוונתו לכך ומתכנן את התוצאה, ולא רק בכיבוי המוגדר כ"מלאכה שאינה צריכה לגופה". כך כתב בעל המשנה ברורה **בבאור הלכה שם**:

"ומשמע בגמ' שאפי' אם מכוון לזה ג"כ שרי כיון שהוא אינו אלא גרמא. וכן מוכח שם בדף קב דמפיק גרמא שרי מלא תעשה כל מלאכה, עשייה הוא דאסור גרמא שרי, ודומיא דעשייה שרינן בגרמא... **גרם כיבוי מותר - לאו דוקא כיבוי שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפי' בכל מלאכות הדין כן**".

ובעצם כבר כ"כ המאירי בחידושו לשבת שם:

"וכן כתבו קצת המפרשים שאם לא היו לו כלים של מתכת מותר להגין בכלי עץ הקשים אעפ"י שהאור (=אש) שולט בהם לכוונה לעכב האש מעט שלא יעבור במהירות,

ושמא בין כך ובין כך יבואו גויים ויצילו מאליהם. **ואעפ"י שגורם להבעיר אף גופם - במקום פסידא התיירו".**

ומצאתי תשובה ברוח זו **בשואל ומשיב תנינא סי' ה בתשובתו למהר"ם שיק:**

"בכלי שעות (=שעון) שנעשה מחדש... ומדליק מאליו נר העומד מצדו... ובזה נראה מה שהאריך מעכ"ת לענין גרם כיבוי דשרי להפוסקים. ולפענ"ד דדוקא כיבוי... אבל גרם הדלקה דהוא מלאכה דאורייתא וצריכה לגופא פשיטא דאסור.

אמנם נראה **דגם גרם הדליקה נמי שרי**, וחילי דידי מהא דאמרו בשבת דף קב כנ"ל **ברור**.

שוב נזכרתי שכן הוא בירושלמי פ"ב דשבת ה"א... הרי מבואר דבשבת לא אסרה תורה רק עשייה ממש, אבל כל מה שבא בכוחו שרי, כמ"ש הנמוק"י, וכפי אשר כתבתי פירושו דאינו רק גרמא אף למ"ד אשו משום חציו. וא"כ נתבאר מזה דלא מיבעיא מע"ש לתקן הכלי שעות ומדליק נר העומד מצדו מאליו דודאי שרי, אלא אף אם מתקן כלי השעות בשבת והוא מדליק מאליו אח"כ הנר שעומד בצדו - אינו אלא גרמא בעלמא ושרי, ותורה לא אסרה רק עשייה ממש ולא גרמא".

בספר מחזה אברהם או"ח סי' מ"ב ובמפתחות לסי' מ"א יצא לידון בדבר החדש והעלה סברא כי לענין הבערה אפשר דיש להחמיר גם בגרמא שכן הבערה נאסרה בפסוק מיוחד "לא תבערו אש" ולא מ"לא תעשה כל מלאכה" אשר ממנו למדו היתר גרמא. דבריו שם נכתבו בדרך "אפשר" בעלמא.

ועיין **באחיזרז ח"ג סי' ס** שהביאו וכתב עליו ד"כל זה אינו אלא לפילפולא, אבל **להלכה בודאי נראה שאין חילוק בין הבערה לשאר המלאכות**".

"גרמא" בהפעלה חשמלית מוכרת ביותר בקשר לפעולה בשעה ששעון השבת הפסיק את הזרם. גדולי דורנו דנו בדבר ועיקר דבריהם שיש כאן "גרמא". ראה חלקת יעקב ח"ב סי' מ"ה, יביע אומר ח"ב סי' י"א, ציץ אליעזר ח"א סי' כ', שאלי ציון ח"א סי' כ"ג ועוד רבים.

בספר שמירת שבת כהלכתה פרק י"ב סעיף ט"ז פסק:

"בשעה שזרם החשמל מופסק מותר להוציא את התקע מן השקע (או לעשות פעולה דומה במתג) על מנת שהאור לא ידלק עם הפעלת זרם החשמל, אלא שיש לעשות זאת כלאחר יד כגון במרפק כדי להמנע בטלטול מוקצה בידים.

ובשעת הצורך מותר אף להכניס את התקע לשקע, וכמובן כלאחר יד וכדעיל, ע"מ שהאור ידלק עם הפעלת זרם החשמל".

ובהערה נ"ה שם ציין שהדברים נאמרו "מפי הגרש"ז אוירבך שליט"א וטעמם: "דעדיף טפי מגרמא דעלמא דלא שרינן רק במקום פסידא, שהרי כעת עוד לא נעשה שום דבר אלא שמכח פעולתו יצא דבר מה לאחר מכן, ולכן מותר לצורך שבת ויו"ט".

ב"צמות פיתחנו מנגנון גרמא להפעלת רשמקול כדלהלן (ראה גם בפרק "המלצות"): במנגנון אלקטרוני הניזון מסוללות הרשמקול קיימת מחזוריות פנימית. מדי דקה (או שתיים, כפי שיתוכנו) נערכת בדיקה קצרצרה (=פולס). אם הסיטו מתג מיוחד - עדיין לא אירע מאומה מבחינה חשמלית. רק כשתיערך הבדיקה המחזורית הקרובה - הרשמקול יחל לפעול. קיימת הבטחה שלעולם לא תהיה הפעלה מיידית עם הזזת המתג.

גם כשהרשמקול פועל המחזוריות הפנימית ממשיכה לפעול. כשמסיטים שוב את המתג לניתוק - עדיין לא מתרחש דבר עד לבוא עת הבדיקה המחזורית הקרובה.

ב. עקרון "המשכת מצב"

במאמר מיוחד (מורשה י', חורף תשל"ו) העלינו "פתרון להפעלה חשמלית חיונית בשבת" בדרך של "המשכת מצב".

לפי עקרון זה האדם אפ"י איננו גורם לפעולה כל שהיא. התוצאה מתרחשה מאליה, במחזוריות קבועה, למשך זמן קצר ("נצנוץ"). האדם **תורם** לכך שהפעולה, בעת התרחשותה, לא תתבטל אלא תתמשך.

פעולת "המשכת מצב" מוכרת היא סגירת דלת או חלון בפני הנר שלא יכבה ועי"כ "מאריכים את חייו" וממשיכים את מצב ההדלקה.

הגרש"ז אורבך שליט"א, במאמר בדבר פתיחת מקרר חשמלי בשבת (קובץ "מזכרת" לזכר הגרי"א הרצוג זצ"ל, אות ג) התיר לשנות את וסת הטמפרטורה במקרר ע"מ שיקרר "עמוק" יותר למרות שעיי"כ המנוע יפעל זמן ממושך יותר שכן "בשעה שהוא עושה את מעשהו אינו גורם שום מלאכה זולת המשכת העבודה - לא איכפת לנו כלל במה שגורם להקדים אחי"כ את הפעלת המנוע אחר שישבות".

במאמרנו הנ"ל נסב הדיון סביב "המשכת מצב" במלאכות שונות כגון: הבערה, כיבוי, צידה, זריעה, רפואה, ועוד. כמו כן הוזכר עקרון זה גם לענין שביעית, כלאים ועוד.

מסקנת הדברים היא כי "המשכת מצב" איננה נחשבת עשייה, ואף לא "גרמא". מבחינה הלכתית יש להעדיף, איפוא, פתרונות הלכטכניים בדרך של "המשכת מצב".

במכון "צמת" פותחה שיטת תפעול אלקטרונית עפ"י עקרון "המשכת המצב", ונבנה מודל ליישום ברשמקול.

שיטת "המשכת המצב" ברשמקול, הינה כפולה, הן להפעלה והן לניתוק, וכדלהלן: מנגנון אלקטרוני קטן-ממדים, הניזון מסוללות הרשמקול, מייצר פולסים מחזוריים מדי כדקה. בתום כל מחזור ומחזור הרשמקול מופעל לשניה, בכל מקרה. כשיש צורך להקליט - מסיטים מתג ללא זרם. בהגיע מועד ההפעלה המחזורית הקרובה - הרשמקול "יתפס" וימשך לפעול. אלא שעתה "מתהפכים היוצרות": מדי דקה, עפ"י אותה המחזוריות הקבועה, הרשמקול יפסיק למשך שניה - ושוב ימשך לפעול וחוזר חלילה. אם השוטר מסיט שוב את מתג התפעול ללא זרם - עדיין לא מתרחש מאומה. בהגיע מועד הניתוק המחזורי הקרוב - ניתוק זה "יתפס" ויתמשך.

שיטה זו מסורבלת במקצת אך יש בה יתרון הלכתי ברור, וכמוסבר לעיל.

קיימת דרך ביניים והיא: "המשכת מצב" להפעלה, אך "גרמא" לניתוק. לפי שיטת ביניים זו כשהרשמקול הופעל כנ"ל, עפ"י עקרון "המשכת המצב" - הוא פועל ברציפות ללא ניתוקים מחזוריים, אם יתברר שהם מפריעים לעצם הדיווח הפרוטוקולי (למשל, בגבית עדות חיונית).

3. הסכמות רבניות

במסגרת מחקרנו על המשטרה בשבת הרצנו מכתב לשורת רבנים מוכרים וחשובים ובהם פרטנו בפסקאות ספורות את ההצעה להמיר רישומים משטרתיים בהקלטות, אם ימצאו שומרי שבת בשורות המשטרה.

להלן קטעים ממספר תשובות שנתקבלו בכתב, מלבד הסכמות עקרוניות נוספות שהועברו אלינו בע"פ.

1. "מאד רציתי לבסס את דברי תשובתי על מקורות ההלכה כראוי, וזאת הסיבה לעיכוב תשובתי עד היום, אך נבצר הדבר ממני מאפס פנאי, ולכן הנני כותב דעתי בקצרה, אחרי העיון במקורות ההלכה.

יש לברך על ההצעה הבאה לפתור אחת הבעיות הקשות בשמירת שבת במשטרה, אך יש להעדיף לענ"ד את ההצעה השניה המסובכת יותר שכבי קורא לה "המשכת מצב" מהטעם ההלכתי שכבי כתב.

מובן מאליו שאין ההיתר תופס אלא לגבי משטרה או מקרים אחרים דומים, שהם חיוניים לשמירת סדרי חברה תקינים וכד' ושיש בהם בעקיפין משום הצלה ושמירת הנפש, אבל שלא לצרכים אלה הדבר אסור מכמה טעמים, שמא יתקן וכו' או משום עובדין דחול ועוד..."

2. "הלוואי שתצליחו ויהי ה' עמכם. כבר במלחמת יוהכ"פ הצעתי הצעה זו למען זיהוי חללים, הי"ד, וכפי ששמעתי קבלו הצעתי זו. גם לבתי חולים הצעתי, אבל טרם הצלחתי..."

3. "...קיי"ל דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך. אלא דלהצלת רבים דכאנוסים דמו שרי. אולם במה דברים אמורים בחטא חד פעמי של יחיד, אבל ליתן מכשול קל קבוע לרבים בשביל הצלת רבים צ"ע מנלן להתיר.

אמנם גרמא קילא טפי במקום הפסד. ואפי' שלא במקום הפסד עיין שעה"צ קי"ד ל"א. אך מצד שני אין זה ברור כ"כ דשעון שבת הוי גרמא ולא אשו משום חיציו. ומ"מ אם גם התוצאה היא רק באיסור דרבנן נראה דשרי משום הצלת רבים. כל זה כתבתי להשיב

מפני היראה והכבוד, אבל ח"ו לא בגדר הוראה כי אין בי לא הגמרא ולא הסברא הדרושה לישב בסוד העוסקים ברזו של עולם..."

4. "בתשובה למכתבכם בענין הקלטה בשבת, אין צריך לי ולשכמותי. ידועים הדברים בין גדולי הפוסקים שאין בהקלטה זו משום כתיבה, ולכל היותר יש כאן איסור מוליד מדרבנן. ובודאי שמצוה להמליץ על החלפת הכתיבה בשבת הקלטה.

ובאשר לכתחילה, - נראה שכל דבר ששייכותו עלולה לגרום נזק לציבור יש להתיר את הקלטתו בשבת, אעפ"י שהוא איסור דרבנן, שהרי שברי זכוכית שאינם ראויים למלאכה אסור לטלטלן בשבת, ובמקום שעלולים להזיק מותר לטלטלם כמבואר בסי' שח ס"ו, ויעו"ש ס"ח שקוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות מד"א, ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא משום דבמקום היזקא דרבים לא גזור רבנן שבות.

(ודעת הגאונים הובאה ברשב"א לשבת מ"ב. מותר לעשות אפי' מלאכה דאורייתא במקום היזקא דרבים, אלא שהפוסקים לא פסקו כמותם באיסור דאורייתא, אך באיסור דרבנן אין מי שחולק).

עיי"ש בביה"ל שמחלק בין חשש גדול לנזק דרבים לחשש קטן, וא"כ צריך לשקול בזהירות איזה סוג דיווחים ייחשב לחשש גדול ושיהיה מותר להקליטו בשבת, ואיזה סוג דיווחים ייחשב רק לחשש קטן ויהיה אסור להקליטו.

ורק כשהיה לנו שוטרים שומרי שבת כהלכתה אשר יכירו את הבעיות מקרוב הם יוכלו לסווג את הדיווחים עפ"י חומרתם וקולתם.

והצעה זו של הקלטות ורשם קול יש בה בכדי לאפשר את כניסתם של שומרי שבת לשירות במשטרה..."

4. הדיבור המיקרופון ברשמקול - מה דינו?

הרב הראשי לישראל, הגר"ש גורן שליט"א, ערך בשעתו מחקר מקיף בסוגיית המיקרופונים בשבת. הדיון והמסקנות פורסמו בקובץ "מחניים", בשנים הראשונות לקום המדינה תחת הכותרת "שימוש ברמקול בשבת באניות חיל הים".

הדיון מלווה בהסברים טכניים על פעולתם של 4 סוגי מיקרופונים ונביא כאן את **מסקנותיו של הגר"ש גורן שליט"א בלוויית שרטוטים שהומצאו ע"י קצין קשר ראשי בצה"ל.**

א. ארבעה סוגי יסוד של מיקרופון ישנם. א) מיקרופון דינמי. ב) מיקרופון גביש. ג) מיקרופון פחם. ד) מיקרופון קונדנסטור. מביניהם הסוג הראשון והשני אינם מקבלים את הזרם לפעולת המיקרופון עצמו ממקור זרם חיצוני, אלא זרם נוצר באמצעות תנודות הדבור על הממברנה. לעומת זאת שני הסוגים האחרונים הנזכרים כאן אינם מייצרים זרם ע"י הדבור אלא מקבלים את הזרם ממקור חשמל חיצוני.

ב. הסוג החמישי הנקרא "קול כח" שהוא ללא מגבר ואינו קשור לזרם חיצוני. המורכב ממיקרופון חוט ואזניה. סוג זה דינו כשני הסוגים הראשונים מאחר והוא מייצר את כל הזרם באמצעות הדבור במיקרופון.

ג. לאור האמור יש איפוא להסיק כי: הדבור במיקרופון דינמי ומיקרופון גביש בשבת אסור בהחלט מטעם הולדת זרם בשבת, ואין זה חשוב כלל אם המכשיר נפתח בערב שבת או ע"י שעון אוטומטי, כי האיסור חל על הדבור במיקרופון מטעם יצירת זרם חדש בשבת ע"י תנודות קול הדבור.

ד. כל מלאכה או איסור המבוצעים באמצעות תנודות האויר תוך כדי דיבור, או ע"י קול האדם, נחשבים הם כאילו בוצעו ע"י האדם בעצמו בכחו או בגופו.

ה. **הדבור בשני הסוגים האחרים של המיקרופונים שהם מיקרופון פחם ומיקרופון קונדנסטור, כל שמעגל הזרם היה פתוח מע"ש, כלומר שאין צורך לפתוח את המכשיר בשבת, אזי אם המערכת כולה של הרמקול פועלת על זרם ישר הבא ממצברים ולא על זרם של רשת כללית הבא מגנרטור, כך שאין שם חשש לגרם הגברת עבודת המנוע של הגנרטור, מותר הוא השימוש במיקרופון לצרכים חיוניים בצה"ל.** אבל כל שהמכשיר או חלק ממנו פועל על זרם חילופין הבא מתחנת כח או מגנרטור אין היתר להשתמש בסוגי מיקרופונים אלו בשבת מחשש הגברת עבודת המנוע ע"י שימוש אישי בזרם, אלא

- אם כן קיים הכרח בטחוני להעביר הוראות או הודעות ואין שם מערכת אחרת של רמקול המותקנת בהתאם להוראות דלעיל.
1. כאשר אין אפשרות להפעיל באניה את מערכת הרמקולים על מצברים, אזי אם הזרם מגיע למיקרופון דרך מנורות ישור, קל יותר מאשר הוא מגיע זרם החילופין ישר מגנרטור, והחשש לגרם הגברת המנוע פחת ע"י כך.
  2. שני הסוגים הראשונים של המיקרופונים האסורים בשימוש בגלל יצירת זרם בדבור במיקרופון עצמו, אין הבדל בהם בין שהמגבר מופעל על זרם חילופין מתחנת כח ומגנרטור, לבין שהוא מופעל מזרם ישר הבא ממצברים, מאחר והזרם החיצוני מפעיל רק את המגבר וממנו הלאה, ולא את המיקרופון היוצר בסוגים אלו את הזרם ע"י תנודות הקול בממברנה.
  3. **סוג מיקרופון הפחם הוא מיושן ואינו יעיל ביותר, אבל הסוג השני מיקרופון קונסנסטור הנו מודרני ויעיל ומוטב להתקינו מראש כך שיפעל על זרם ישר ממצברים, שאז יצאנו כמעט מכלל חששות רציניות לאיסור שבת.**
  4. לעומת זאת הרי סוג רמקול הפועל כביכול ללא כל זרם חיצוני, הנו אסור מאחר והוא מותקן ליצירת כל כח הזרם הדרוש להפעלתו ע"י תנודות הדבור, ולכן אסור הדבור בו מטעם איסור המוליד בשבת. נוסף על כך סוג זה של רמקול הפועל להעברת ידיעות בין איש לרעהו, ולא להגברת קול לקהל, כך שאינו בא בכלל בחשבון למטרות שגרתיות.
  5. ע"מ לממש את ההצעה להמיר רישומים בהקלטות - יש צורך לוודא שאכן המיקרופונים המותקנים במכשירים הללו הם מסוג "פחם" או "קבל". ניתן כמובן, לדאוג מראש לאספקת מכשירים כאלו או להחליף את המיקרופונים המקוריים בסוג המועדף בשבת עפ"י המסקנות הנ"ל.

ה. ביבליוגרפיה בנושא משטרה בשבת

- תשובות ומאמרים שהתפרסמו בנושא המשטרה ובטחון הפנים בשבת
1. הרב אליעזר י' וולדנברג. שופטים ושוטרים במדינה היהודית לאור התורה. סיני כב (תש"ח) עמ' קנה-קעח.
  2. רוב המאמר דן במינוי שופטים. מעמ' קעד ואילך דן המחבר במצות מינוי השוטרים ותפקידיהם על פי התורה.
  3. הנ"ל. שמירת השבת במשטרה.
  4. ציץ אליעזר ח"ד (ירושלים תשי"ד) עמ' יד-כב.
  5. שימוש בטלפון. הנסיעה למקום האירוע. החזרה משם. סיורי מנע. כתיבה. מאסר בשבת. מלחמה במסתננים. היתר חילול שבת בספק פקוח נפש.
  6. הרב יצחק א' הלוי הרצוג. על דרכי שמירת הבטחון הפנימי במדינה בשבת וביו"ט. התורה והמדינה ה-ו (תשי"ג-ד) עמ' כה-לג.
  7. נסיעה למקום אירוע, חזרה ממנו. סיורי מנע. מאסר בשבת. הודעה למשטרה בטלפון. כתיבת דברים הכרחיים.
  8. הרב שאול ישראלי. הבטחון הפנימי במדינה בשבת (פעולות המשטרה).
  9. התורה והמדינה ה-ו (תשי"ג-ד) עמ' שלה-שמז. עמוד הימיני (ת"א תשכ"ו) סי' יז עמ' קצט-רט.
  10. הערות למאמרו של הרב הרצוג: חזרה ברכב ממקום האירוע לתחנה. גדרי פקוח נפש המתירים חילול שבת. פקו"נ דרבים מול פקו"נ דיחיד.
  11. הרב יששכר לוי. המשטרה בשבת.
  12. התורה והמדינה ז-ח (תשט"ו-י"ז) עמ' רנז-רסג.
  13. הערות למאמרו של הרב הרצוג: חזרה ברכב ממקום האירוע לתחנה. כתיבת פרוטוקול (מציע שימוש ברשמקול). פקו"נ שבא לאדם בפשיעתו.
  14. הרב אלימלך בר-שאול. בעית המשטרה לפי ההלכה.

דעות ט (פסח תשי"ט) עמ' 91.

תמצית מהרצאה שנושאה חזון המשטרה העברית ברוח התורה. עיקר תפקידי המשטרה :
חינוך הציבור ומניעת הפשע יותר מאשר תפיסתו. חילול שבת מותר רק משום חשש
פקו"נ. כיבוד הערכים הרוחניים, הדתיים והמוסריים ייצרו אגירה חברתית טהורה.

7. הרב יעקב שטיגליץ. מקור סמכותה של המשטרה.

שבילין יח-יט (סיון תשכ"ז) עמ' צ-צב.

המשטרה - על פי ההלכה - כפופה לרשות המשפטית ולא לרשות המבצעת.

חלק שני: נתוני מחקר

במסגרת מחקר "צמת" בנושא השבת במשטרה נאספו נתונים תוך סיורים וביקורים במחלקות השונות של לשכת הסיור במרחב ירושלים בלבד.

א. מספר אירועים

לצורך המידגם נבדק חודש ינואר 1979. יום לצורך מידגם זה מתחיל בשעה 19: 00 ומסתיים בשעה 7: 00.

יום בשבוע	יום בחודש	מס' ארועים	יום בחודש	מס' ארועים	יום בחודש	מס' ארועים
ראשון	7	105	14	128		
שני	8	102	15	157		
שלישי	9	112	16	164		
רביעי	10	130	17	193		
חמישי	11	106	18	212		
שישי	12	105	19	175		
שבת	13	58	20	92		

ממוצע האירועים בימי החול: 136

ממוצע האירועים בשבת: 82

ב. סיווג האירועים

פעילות לשכת הסיור - ושבת בכללה - כוללת סוגים שונים של פעולות:

א. פעולה שיש בה משום פיקוח-נפש: חשדות בטחוניים, חיפוש אחר נעדרים ועזרת המשטרה.

ב. פעולה בענין שעלול להוביל לידי פיקוח-נפש (ר' בפרק "סיכומי ההלכה"): סכסוכים, הפרעות וקטטות.

ג. פעולות שיגרה ומינהל שאין בהם פיקוח-נפש: עניני רכוש (אבידות ומציאות, פריצות) והעברת הודעות משטרתיות.

יש לציין שלא בכל מקרה ניתן באופן ברור לסווג כך את פעילות לשכת הסיור. יש מקרים שבהם עזרת המשטרה הנדרשת אינה כרוכה כלל וכלל בפיקוח-נפש, ומאידך גיסא: עניני רכוש עשויים להיות מעורבים באופן ישיר ביותר עם פיקוח-נפש. הסיווג דלעיל הוא על דרך הכלל, ואינו נכנס לפרטים.

בהתאם לכך נבדק מידגם של שתי שבתות מתוך חודש ינואר 1979. הבדיקה כוללת אירועים שנרשמו מיום שישי בשעה 17: 30 ועד מוצאי השבת בשעה 17: 30.

שבת פר' שמות כ"א בטבת תשל"ט 20.1.79	שבת פר' ויחי י"ד בטבת תשל"ט 13.1.79	סוג האירוע
א. פיקוח נפש		
59	19	ס"ה
57	17	חשדות בטחוניים
2	2	נעדרים ותועים
ב. עלול להוביל לפיקוח נפש		
23	23	ס"ה
6	7	סכסוכי שכנים ומשפחה
4	5	קטטה ותקיפה
11	7	הפרעות
	1	הפגנה
2	1	התפרצות
	2	גרימת נזק
ג. שיגרה ומינהל		
20	14	ס"ה
4	3	עזרת המשטרה
	3	אבידות ומציאות
	3	חשדות בגניבה
11	5	העברת הודעות (מברקים)
2	1	תאונת דרכים (נזק בלבד)
102	56	סך הכל

נמצא איפוא כי מסך האירועים הכללי תופסים בממוצע:

בממוצע	שבת ב	שבת א	סוג האירוע
46 %	58%	34%	פיקוח נפש
32%	22%	41%	מוביל לפיקוח נפש
23%	20%	25%	שיגרה ומינהל

יש לציין כי שבת ב' היתה לאחר פיגוע חבלני, ועל כן הראה הציבור עירנות בטחונית מיוחדת, ומכאן המספר הרב של חשדות בטחוניים באותה שבת.

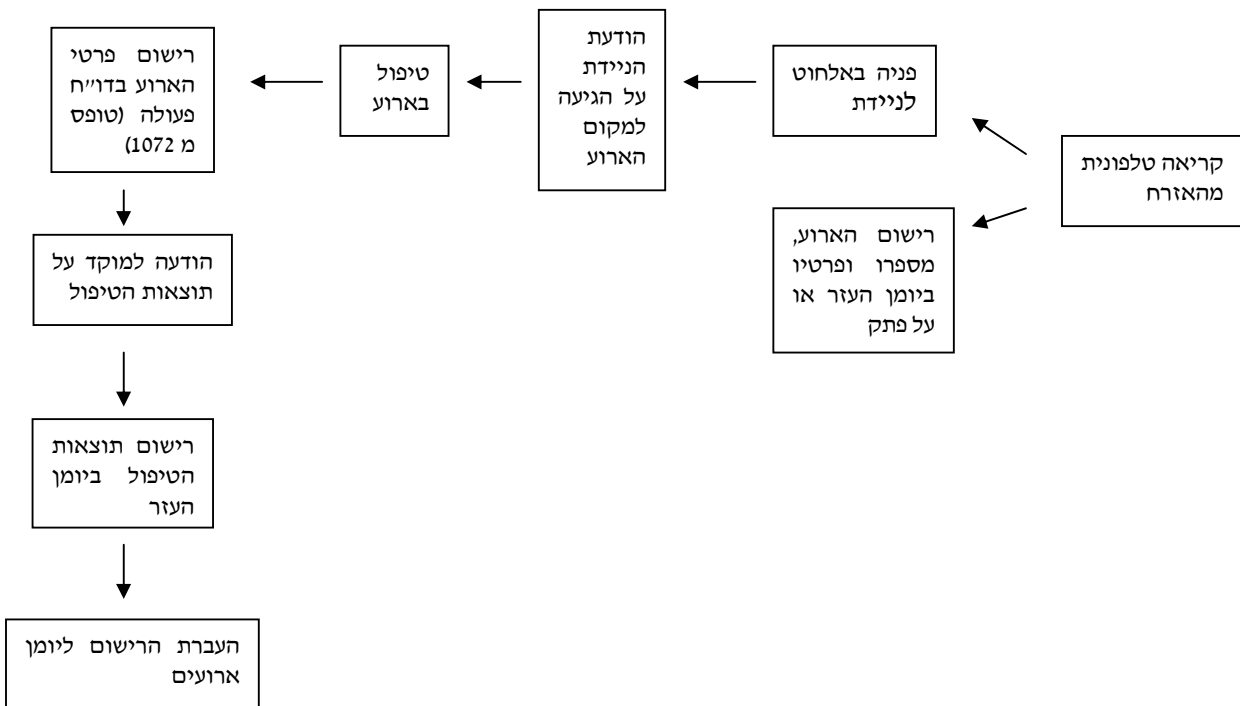
הדוחות השנתיים של השנים 1977, 1978 מלמדים על אחוז הבדיקות הבטחוניות מתוך סך כלל האירועים

השנה	מס' אירועי הסיור	מס' הבדיקות הבטחוניות	אחוז הבדיקות הבטחוניות מתוך כלל האירועים
1977	49846	15950	32
1078	48900	20592	42.1

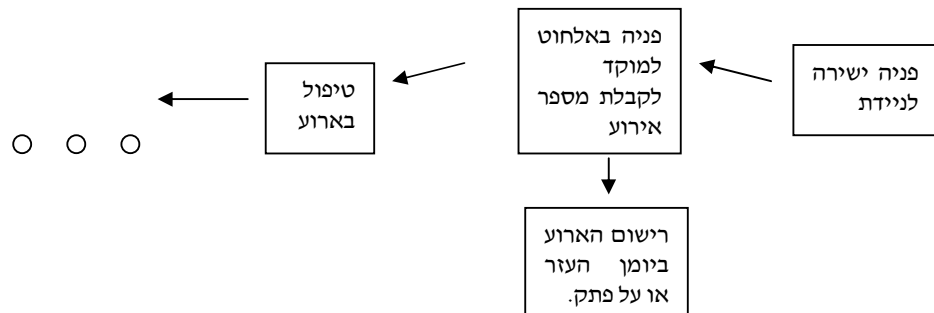
ג. קריאת המשטרה

האזרח פונה למשטרה בשני אופנים:

1. קריאה טלפונית
  2. פניה ישירה לניידת או לנקודת משטרה
- פעולות המשטרה בשני המקרים הן כדלקמן:

באופן השני פעולת המשטרה היא כדלקמן:

מבחינת השבת תפקיד המשטרה במקרים אלו כרוך בפעולות הבאות:

א. **הפעלות חשמליות:** הרמת הטלפון, הפעלת האלחוט.

ב. **כתיבה:** מלוי יומנים וטפסים למיניהם.

ג. **נסיעה:** נסיעת הניידת וכל הכרוך בה.

ד. יומני המשטרה וטפסיה

במוקד נוהגים שני סוגי יומנים (מאז ינואר 1979): יומן האירועים ויומן התפקידים.

א. יומן האירועים - כולל רישום פרטי כל אירוע: מספרו, תוכנו בקיצור נמרץ, שעת ההודעה, למי נמסרה ההודעה על האירוע, פרטי הטיפול ושעת סיום הטיפול.

ב. יומן התפקידים - רישום כל שוטר במשמרת, שעת הגעתו למשמרת, התפקיד הקבוע שהוא ממלא במשמרת, העברתו מתפקיד תוך כדי עבודת המשמרת.

שני היומנים מועברים למזכירות לשכת הסיור לאחר מלויים בגמר המשמרת. קיימת הקפדה על כך שכל הפרטים יירשמו עד לגמר המשמרת.

הטפסים הנמצאים דרך קבע בניידת הם:

א. דו"ח פעולה - טופס מ1072

ב. דו"ח פרטי אירוע - טופס מ3106

ג. אסמכתא לחבישה - טופס מ3006

הטופס המצוי ביותר הוא הטופס הראשון. הפרטים הנרשמים בו - יש מהם שניתן למלאם מראש, ויש שהשוטר נדרש למלאם במקום בשעת האירוע. מבחינת השבת פעילות המשטרה בנושא זה כרוכה בכתיבה.

ה. המוקד - הפעילות השוטפת

א. איוש - במשמרת משמשים 4-5 איש הכוללים: ראש משמרת, עוזר ראש משמרת, מנהל יומן ותורן.

ב. ציוד הקשר - כולל

8 קוי טלפון מס' 100

נל"ן לשירותי העזר ולמפקדות המשטרה

3 גלי אלחוט פעילים (מתוך 4 תדרים)

אפשרות להקלטת השיחות ברשמקול, וכן הקלטת השעה.

ג. רישומים - ראה בפרק "יומני המשטרה וטפסיה".

ליומן האירועים נלווה יומן עזר בו רושמים את האירוע ופרטיו קודם להעברת הרישום ליומן האירועים הקבוע ע"י מנהל היומן. כשיומן העזר תפוס ע"י אחד האנשים נרשם האירוע על פתק, ואח"כ הוא מועבר ליומן העזר, ומשם ליומן האירועים.

ד. הקלטות - מלבד האפשרות הנ"ל להקלטה יזומה של שיחות יש בתוכנית להקליט באופן אוטומטי את כל השיחות הנערכות במוקד ולשמרן על סלילים למשך תקופה מסויימת. מבחינת השבת כרוכה פעולת המוקד בעיקר בפעולות הבאות:

א. הפעלות חשמליות של ציוד הקשר (כולל נורות הנדלקות או כבות עם קיום הקשר או ביט ולו).

ב. כתיבה.

ו. ניידת - פעילות שוטפת

- א. נסיעה כמעט רצופה בתחום האזור הנתון.
- ב. קשר - לצורך זה קיימים באלחוט 3 גלים. המעבר מגל לגל הוא בהתאם לתוכן השיחה (שיחות בענין אירועים שוטפים, שיחות בענינים נוהליים וכדו') ולאורכה. מלבד ההפעלה החשמלית של המכשיר עצמו מצוייד כל מכשיר בשתי נורות: נורה ירוקה הדולקת במשך כל הזמן שהמכשיר פתוח להאזנה, ונורה אדומה הדולקת בזמן שהמכשיר פתוח לדיבור.
- לעתים מתבקשת הניידת להתקשר טלפונית למוקד על מנת להעביר מידע שאין להעבירו באלחוט. במקרים אלו נעשית השיחה הטלפונית מטלפון ציבורי או מטלפון אחר היכול לעמוד לרשות השוטר (ביקתת השמירה ע"י בית הנשיא וכדו').
- ג. רישום דוחות וטפסים - ראה גם לעיל בפרק "יומני המשטרה וטפסיה". לעתים רושמים את האירוע על טיוטה ורק לאחר הטיפול מעבירים לטופס הדו"ח הקבוע. דבר זה קורה בעיקר כאשר השוטר האחד ירד מהרכב עם תיק הטפסים כדי לטפל באירוע, והנהג - שנשאר ברכב קיבל הודעה על אירוע מהמוקד.
- ד. איוש הניידת - בדרך כלל מאויישת הניידת בשוטר-סמל ובנהג. בתקופה שיש חששות מוגברים לפיגועים חבלניים מצורף לניידת חבלן - חייל צה"ל (מילואים ואולי גם סדיר). תפקידו לערוך בדיקה ראשונית בחפצים, ברכב או באנשים חשודים, ובמקרה שהוא מאשש את החששות שהמדובר הוא במטען חבלה הוא מזעיק את החבלן המשטרתי עם ציודו המיוחד כדי לטפל במטען.
- לאחר סיום פעולתו של החבלן המלווה בטיפול באובייקט החשוד, הוא ממלא טופס שונה מהטפסים המצויים בניידת. טופס זה (מודפס בסטנסיל) מכיל אף הוא את מספר האירוע ואת פרטיו.

נקודת משטרה ניידת

- א. איוש - במשמרת משמשים 1-2 שוטרים.
- ב. רכב - לרשות הנקודה עומדת בשעות היום (עד 20:00) מכונית המשמר האזרחי. אותה מכונית עומדת לרשותה בשעת הצורך גם בשעות הלילה. אז היא משמשת גם את המשמר האזרחי וגם את נקודת המשטרה.
- ג. קשר - לרשות נקודת המשטרה עומד מכשיר נייד הנטען במכשיר הטענה הנמצא דרך קבע בנקודה. זמן הפעלה ללא הטענה מחודשת - 16 שעות. בזמן ההטענה דולקת נורה במטען. השיגרה היא: הכנסת המכשיר למטען בכל עת שהתחנה עצמה מאויישת, והשוטר אינו נמצא בסיוור.
- כמו"כ עומד לרשות התחנה מכשיר טלפון, המשמש גם לתקשורת בין הנקודה לבין המוקד.
- ד. סיורים - אנשי הנקודה יוצאים לסיור שגרתי כ-2-3 פעמים במשך משמרת יום. במשמרת לילה מתקיימים יותר סיורי שיגרה.
- ה. יומן הנקודה - ביומן זה נרשמים האירועים בעט אדום. באותו יומן נרשמים האירועים הנוהליים (יציאה לסיור, פתיחת היומן וסגירתו וכדו') בעט כחול.
- ו. סוגי האירועים - הסיווג אינו שונה מן הסיווג הכללי, אלא שבשל אופי פעילות נקודה ניידת בתוך שכונה שבה קיימת היכרות אישית בין השוטרים ובין האזרחים רבים בה יותר הפניות לעזרת המשטרה (עד כדי בקשת סיוע לתיקון ברז דולף!).
- ז. מספר האירועים - לצורך זה נבדקו שלוש שבתות בנקודה המשטרה בנוה-יעקב:
- שבת פר' שמות כ"א בטבת (20.1) 2 אירועים
- שבת פר' וארא כ"ח בטבת (27.1) 5 אירועים
- שבת פר' בא ו' בשבט (3.2) 1 אירוע

חלק שלישי: המלצות

פרק הנתונים מצביע על שלוש בעיות עיקריות בתפעול לשבת הסיור בשבת:

א. נסיעת ניידות

ב. קשר

ג. כתיבה

להלן נתייחס לכל בעיה לחוד, ונוסיף על כך המלצות בתחום הארגון, העשויות לפתור בעיות שבת בכל התחומים הנ"ל גם יחד.

א. נסיעת הניידת

נסיעה ברכב בשבת כרוכה באיסורים הבאים:

1. מבעיר: הפעלת המנוע, דריכה על דושת הדלק.

הדלקת אורות (תאורה חיצונית ופנימית, כיוון, בלימה, נורות התראה וסימון).

2. הפעלות חשמליות: הפעלת המנוע, הדלקת אורות, הפעלת מכשירים חשמליים (מגבים וכדו').

בהמלצותינו דלהלן הסתכמנו על ההנחות הבאות:

1. אין אפשרות למנוע לגמרי נסיעה בשבת, ולו מהטעם שחלק רב מעבודת המשטרה כרוכה בפיקוח נפש, והימצאותן של ניידות הסיור בעיר מגבירה את הבטיחות.

2. לא בא בחשבון לנטרל מספר אלמנטים במכונית למשך השבת (אורות בלימה, צופר, מגבים וכדו') על מנת לצמצם בחלול השבת, משום שלצערנו המציאות היא שמכונית המשטרה אינה המכונית היחידה הנעה ברחובות בשבת.

3. לנקודה ניחת של המשטרה יש מספר מעלות, שאין לניידת:

א. נקודה ניחת מאפשרת קשר והכרה אישיים עם תושבי השכונה, עד כדי כך שהנקודה מחזיקה בכרטסת את כל תושבי השכונה.

ב. ההשערה היא שמהנקודה מגיעים מהר יותר למקום האירוע מאשר אילו היתה נדרשת לכך ניידת (בהנחה שהנקודה שולטת על אזור קטן יותר מאשר ניידת).

ג. אע"פ שלמעשה מגיעים מהנקודה למקום האירוע ברכב, הרי להלכה אפשר להגיע למקום האירוע ברגל.

ד. בסיור הרגלי נוצר יותר קשר עם אנשי השכונה, ומכירים טוב יותר את בעיותיהם.

ה. נקודה ניחת מאפשרת לאזרחים לפנות ישירות לנקודה ולא רק דרך הטלפון, הדבר מאפשר קשר אל המשטרה גם למי שאינו מצויד בטלפון או אינו סמוך לו, וגם משרה אווירת יתר של בטחון.

סימוכין

המלצותינו בתחום הנסיעה מתבססות בין השאר על מחקרים שונים שנעשו בנושא סיור המנע. מחקרים אלו ותמצית מהם הועברו לידינו באדיבותם של אנשי היחידה למחקר ופיתוח במטה הארצי. להלן נקודות אחדות מתוך מחקרים אלו, שיש בהם כדי להצביע על האפשרויות לביצוע המלצותינו ללא פגיעה בעבודת המשטרה, ויתכן אף שיפור הביצועים והתוצאות.

מטרות סיורי המנע (מתוך) Trditoinal Preventive Patrol, National Evaluation Program, June 1976 A/5

By Schell, Overly, Shack Stabile

א. הרתעת הפושע

ב. חיזוי הפשע מראש

ג. סיפוק צרכי האזרחים בנושאים לא-פליליים

- ד. הגברת השלוחה בקרב הציבור באמצעות בטחונם במשטרה
ה. גילוי רכוש גנוב.

השפעת נוכחות משטרתית על מניעת הפשע או הקטנת כמותו

תקציר המחקרים הבאים :

- א. מחקר קנזס סיטי, ארה"ב - דו"ח הסיכום, 1974 police foundation
ב. ביקורת על המחקר הנ"ל Larson. Journal of criminal justice 1975 (vol. 3)
ג. השפעת המשטרה על הפשיעה ברכבת התחתית בניו-יורק, ראנד 1974.
(תקציר המחקרים נעשה ע"י רפ"ק א' לואיס מיחידת מו"פ במטה הארצי).

תקופת הניסוי של מחקר א': 9.73-10.72

הניסוי התנהל בשלושה אזורים :

- אזור א' - ללא סיור מנע (למעט היענות לקריאות הציבור).
אזור ב' - כמות סיורי המנע הוגדלה פי 2-3.
אזור ג' - כמות הסיורים נשמרה כמקובל.

נבדקו המרכיבים הבאים :

1. שיעור הפשיעה.
2. עמדות הציבור כלפי המשטרה.
3. חרדות האזרח מפני הפשיעה ברחוב.
4. א. הזמן העובר מעת קריאת המשטרה ועד להיענותה.
ב. שביעות רצון האזרח מהזמן הנ"ל.

התברר שלגבי כל המרכיבים הנ"ל לא היה הבדל משמעותי בין שלושת אזורי הסיור, ומכאן המסקנות :

- א. ניתן לבטל סיורי מנע ולנצל באופן אחר את זמנו של שוטר הסיור.
ב. ניתן להעריך מחדש את הקצאת כוח האדם ללשכת הסיור.

בקורתו של פרופ' לארסון מצביעה על חסרונות המחקר הנ"ל וממליצה לאמץ את מסקנותיה רק בהוספת התנאים הבאים :

- א. כמות הרכב העומדת לרשות לשכת הסיור חייבת להיות אותה כמות שהיתה מקובלת בעת שאותו רכב היה נע ברחובות.
ב. ליד אזור שבו הוקטנה כמות הסיורים (אזור א') חייב להיות אזור שבו כמות הסיורים מוגברת (אזור ג').
ג. באזור שבו בוטלו סיורי המנע יש להעזר באמצעי החרום (תאורה וצופרים) בעת שנעים למקום האירוע על מנת להגביר את עירנות האזרח לנוכחות המשטרה.
המלצותיה של חב' ראנד בעקבות המחקר שנעשה ברכבת התחתית בניו-יורק מצביעות על התועלת העשויה לצמוח משינויים מתמידים בדרכי הפעולה של המשטרה ביחס להקצאת כח אדם למקומות מסויימים ולזמנים מסויימים. בכך מונעים את אפשרויות הפושעים להגיב לשינוי בדרכי פעולת המשטרה בהסבה מתחום פשע אחד למשנהו, ובהעברת הפשע ממקום אחד לשכנו, או מזמן מסויי לזמן אחר.

מחקר אחר ב- Police Foundation (Police response Time, it's Determinats and Effects, 1976) **מצביע** על השפעות הזמן העובר מעת קריאת המשטרה ועד להיענותה. נמצא כי לאורכו של זמן זה יש השפעה בעיקר על המטרה הרביעית של סיורי המנע (הגברת השלוח בקרב הציבור) שהיא פועל יוצא של עמדות הציבור כלפי המשטרה.

מכאן שהשפעת זמן ההיענות היא פועל יוצא של ציפית הציבור לגבי זמן ההיענות. קציני משטרה ודובריה האצים להרגיע את הציבור בהבטחות לזמן היענות קצר, גורמים בכך לציפית הציבור שאכן זמן ההיענות יהיה קצר. למעשה מצביע המחקר על כך שלזמן ההיענות השפעה בלתי מכרעת על שאר מטרות סיורי המנע. אדרבא, הלחץ שבו נתונים שוטרים להענות במהירות לקריאה מקטיף את היעילות שלהם בעת הטיפול באירוע עצמו.

מסקנות מחקר זה הן איפוא:

- א. על זרועות המשטרה השונות להעמיד את הציבור על הציפיות הריאליות לאורך זמן ההיענות, ולהמנע מטיפוח אשליות בנושא זה.
- ב. על אנשי המוקד להיות מאומנים לסנן בין קריאות בהולות לבין קריאות הסובלות זמן היענות ארוך יותר.
- ג. ניתן להשתמש בטלפון או באזרחים שכנים על מנת לטפל בכמה מן האירועים.

המחקר מצביע על חסרון אחד שבו: על עמדות הציבור כלפי המשטרה יש השפעה רבה להרכב האוכלוסייה מבחינת גזעה, גילה וכדו'. במחקר הנ"ל לא נלקחו מרכיבים אלו בחשבון במידה מכריעה דייה.

המלצות

המלצותינו הן איפוא:

1. ההמלצה דלהלן היא בעיקרה לשבת, אולם לדעתנו היא טובה גם לימי החול (ראה הנחה 4 לעיל).
- א. אנו ממליצים שהניידת תנוע ממקומה רק לקריאה. לאחר קריאה היא תנוע למקום האירוע, ותחנה שם עד- לקריאה הבאה.
- ב. במידת האפשר תחנה הניידת במקום מרכזי באזור הנתון לשליטתה, ולארועים סמוכים יצא הסמל המאייש ניידת זו ברגל.
2. מומלץ להעסיק בנהיגה דוקא את השוטרים הלא-יהודיים של היחידה.
3. לאירועים מסויימים ניתן להשתמש באזרחים מקומיים או שכנים על מנת שהם יטפלו באירוע, כגון סכסוכי שכנים, סכסוכי משפחה וכדו'. המלצה זו לא דוקא בהקשר לפעולת המשטרה בשבת, וניתן לבצעה באמצעות רבנים, אנשי ציבור, מחנכים וכדו'. אין ספק שלביצוע הנ"ל דרוש ארגון, והדבר כרוך בבעיות רבות כלה בבעיות שכר ותקציב, ולא באנו כאן אלא להצביע על דרך לפתרון שמאפשרת את צימצום הנסיעות בשבת.

ב. תקשורת

1. טלפון

אנו מייעצים להעמיד לרשות כל עמדה במוקד מכשיר "שבתפון". עקרון הפעולה של השבתפון מתואר בחוברתנו "צמת" מידע תשלח עמ' 13. למעשה תתבטא התקנה כזו בכך שיוזם השיחה (האזרח הקורא לעזרה) יתחבר למוקד כ-5 שניות לאחר ששפופרת הטלפון

* השימוש בגוי-של-שבת מעורר בלב השומע התנגדות משני טעמים: הצרכים הבטחוניים והצדדים האידיאולוגיים. אין צורך לאמר שבסקטורים שאינם סגורים בפני אלו שאינם בני ברית (כגון לשכת הסיור במשטרה, ר' לעיל בנתונים: איוש לשכת הסיור) אין בעיית הבטחון רלוונטית כלל לנושא זה. וביחס לצד האידיאולוגי ראויים פה לציטוט דברי הרב קוק זצ"ל (דעת כהן, ירושלים תשכט, ס"י רלה) אי אפשר לשוב יהודי שלא יימצא בתוכו ג"כ נכרים אחדים, לפי ההכרח של איזה דברים המותרים להעשות בשבת ויום טוב דוקא ע"י נכרים, וחוקי תורתנו הקדושה הם בודאי יותר חזקים באין ערוך מכל מנהגי בדאות שבדאו להם אנשים, והם חיינו ואורך ימינו ויסוד תחייתנו על אדמת הקודש".

הורמה למעשה ע"י אנשי המוקד. דחיה כזו אינה עלולה לגרום לשום אסון, שכן מנסיונו אין צלצול הטלפון במוקד נענה באופן מיידי ביותר.

לצורכי התקשרות מהמוקד החוצה לגורמי בטחון אחרים במשטרה ומחוץ לה וכדו' - אנו ממליצים על התקנת מכשיר לייזום שיחות, הכולל חיוג אלקטרוני עם לחיצים בדרך "גרמא", וכולל זכרון למספר אחד.

המלצות אלו - השבתפון והחייגן - טובות גם לנקודת משטרה נייחת המצויינת בטלפון. בכל מקרה מומלץ לבטל את כל נורות הליבון המשמשות לאות "צלצול" הטלפון, ולהחליפן בנורות ניאון שהן פחות בעייתיות מבחינה הלכתית.

2. אלחוט

א. מיתוגים - עדיין לא הונח על השולחן פתרון מניח את הדעת למיתוגים התכופים של מכשיר האלחוט, אולם נסיונו בשטחים אחרים לימדנו שניתן למצוא פתרון לנושאים כאלו בכיוונים הלכטכניים. במסגרת המצומצמת של המחקר הנוכחי לא נכנסנו לעובי הקורה בנושא זה, אם כי הרעיונות העקרוניים קיימים.

ב. פתיחת המכשיר - על מכשירי האלחוט במצבם הנוכחי (ללא פתרונות מהסוג המתואר לעיל סעיף א') להשאיר דלוקים במשך כל השבת.

ג. נורות - אם נשמרת ההוראה הנ"ל (סעיף ב') בדבר מכשירים פתוחים במשך כל השבת, אין צורך לבטל את הנורה המראה על מכשיר פועל (נורה ירוקה).

במידת האפשר יש לבטל את הנורות המראות על דיבור במכשיר (נורה אדומה). בדרך כלל נוכחנו לדעת שאין לנורה זו תפקיד חיוני, ובמקרים אחדים היינו עדים לכך שנורה כזו נשרפה ולא טרחו להחליפה באחרת.

ד. מטען - מומלץ לצייד את המטענים ב"פוסק זמן" (מתואר בחוברתנו "צמת" - מידע תשלח עמ' 37 ביחס למכשיר האדים). באופן זה יפעל המטען באופן רצוף לזמן מסויים (כ-3 דקות) ויפסיק לפרק זמן קצר (כ-20 שניות). בזמן ההפסקה ניתן יהיה להכניס את מכשיר האלחוט למטען. נורית בקרה תסמן את זמן הפעולה ואת זמן ההפסקה.

בכל מקרה יש להשאיר את מכשיר האלחוט פתוח במצב האזנה גם בזמן ההטענה, ולא להפסיקו במשך כל השבת.

ג. כתיבה

1. הקלטות כתחליף לרישומים

העקרון: אנו ממליצים לבחון אפשרות להכנסת שיטת הקלטות במקום רישומים - ככל שהדבר ניתן למעשה. לעיל, בחלק ההלכה, הוסבר הרקע ההלכתי להצעה זו, וסיכום הדברים מצביע על עדיפות הלכתית לשיטה כזו, בהגבלות כנדרש.

השימוש ברשמקול יכול להוות תחליף לרישומים שאין צורך לקראם באופן שוטף כגון, פרוטוקולים (דו"חות פעולה), יומנים, רישומים אדמיניסטרטיביים (התייצבות, נוכחות, העברות) וכדו'.

הקלטה במקום רישומים מצריכה העתקת האינפורמציה במוצאי שבת או ביום ראשון מן הסרט לטפסים המקובלים בכל ימות השבוע. הדבר דורש שינויים מסויימים בתחום הארגון, ראה לקמן.

מנגנון אלקטרוני הלכטכני: במסגרת קדם המחקר הנוכחי פיתחנו ב"צמת" מנגנון מתוחכם המאפשר תיפעול חשמלי של הרשמקול בשבת בדרכים המותרות בהלכה למטרות חיוניות כפי שיקבע. המנגנון פותח בשתי גרסאות: 1. גרמא 2. המשכת מצב, שיובהרו להלן.

** בינתיים, בשלב שני של מחקרנו שהתבצע בתשמ"א, פותחו ונוסו פתרונות שבת יעילים למכשירי אלחוט. הציוד הותאם הן למכשיר קשר נישא (מוטורולה) והן למכשיר נייד ברכב. מסקנות הניסוי והמשך המחקר בנושא "השבת במשטרה" יפורסמו אי"ה בקובץ "תחומין" הבא.

הנחיות יסוד:

1. בשל ניידות המכשיר על המנגנון האלקטרוני להיות קטן ממדים.
2. ספק הכח - סוללות המכשיר יספקו גם את הצריכה המזערית של המנגנון.

תאור:

1. קופסה פלסטית בגודל קופסת גפרורים מתחברת למכשיר - לפני שבת - ע"י תקע=שקע מיוחד.
  2. לחצני הפעלת הרשמקול להקלטה לחוצים מערב שבת, ואעפ"כ לא מתבצעת הקלטה.
  3. המנגנון האלקטרוני מייצר פולסי בדיקה מדי 60 שניות. נצנוץ בנורית זעירה (led) מציינת את הפולס המחזורי.
  4. לתפעול המנגנון פיתחנו כאמור 2 גירסאות: האחת פשוטה יותר מבחינה תיפעולית, אך השניה עדיפה מבחינה הלכתית.
- גרמא:** כשיש צורך ברישום מוקלט - מסיטים מתג מיוחד. בזמן ההסטה עדיין לא התרחש מאומה מבחינה חשמלית. כשיגיע הפולס המחזורי במועדו הוא "יגלה" שהמתג הוסט ואז - ורק אז - יופעל הרשמקול, ויקליט ברציפות.
- להפסקת ההקלטה - מסיטים את המתג חזרה למקומו הראשוני. הניתוק יתבצע רק בבוא פולס הבדיקה המחזורית הבא.

המשכת מצב: בכל מקרה, מדי 60 שניות, בעת הפולס המחזורי, הרשמקול מופעל לכשניה. הסטת מתג ההפעלה אינה מחוללת מאומה בו זמנית, אולם ההפעלה הקצרה המחזורית הבאה לא תתבטל כעבור שניה אלא תתמשך ותאפשר הקלטה ורישום.

גם בעת ההקלטה אין פעולת הרשמקול רצופה לחלוטין. הפעם מדי מחזור בבוא פולס הבדיקה יתהפכו היוצרות, ויתהווה ניתוק למשך כשניה. כשמסיטים את מתג ההפעלה לניתוק - יתמשך הניתוק המחזורי הבא וינתק את המכשיר. אז תחזורנה ההפעלות המחזוריות למשך כשניה מדי 60 שניות וחוזר חלילה.

השיטה השניה - "המשכת מצב" - עדיפה מבחינה הלכתית על שיטת הגרמא, אם כי היא כאמור מסובכת יותר מבחינה טכנולוגית ותיפעולית.

בפועל ניסינו את שתי השיטות האמורות, ומסתבר שניתן להתרגל אליהן ולפעול על פיהן.

2. לוח מעקב

כאמור לעיל השימוש ברשמקול אינו יכול להוות תחליף לרישומים שיש צורך לקראם באופן שוטף. בעיקר הדבר אמור ביחס ליומן התפקידים המשמש במוקד כלוח מעקב אחר מקום הימצאו של כל שוטר ושוטר במשמרת.

כתחליף ליומן זה אנו ממליצים על עריכת לוח תלוי עם אלמנטים ננעצים או מוצמדים מגנטית (כעין לוח "לגו") למעקב. מבנהו של לוח כזה דורש תכנון מדוקדק.

רשימת השמות מודפסת מראש. האלמנטים הננעצים - מוכנים מראש, וכן אלמנט שמוצמד נשאר במקומו עד לאחר צאת השבת כדי לאפשר רישום המצב בכל שעה ביומן התפקידים.

דוגמאות לאלמנטים הננעצים:

תפקיד בניידת מס' [כמס' המופיע במלבן]

תפקיד במוקד

סיור רגלי באזור מס' [כמס' המופיע בעיגול]

שמירה במקום הרשום ע"ג המעויין

יציאה למנוחה בבית השוטר

ניתן לגוון ע"פ צורה, צבע, גודל וכדו'.

ד. ארגון

1. ארגון משמרות

כיום המשמרות מחולקות בין בחול ובין בשבת כדלהלן:

א. 7:00 - 15:00

ב. 15:00 - 23:00

ג. 23:00 - 7:00

אנו ממליצים לחלק את השבת בין שתי משמרות בלבד:

א. 7:00 - 15:00

ב. 7:00-20:00

המשמרת במוצאי שבת תימשך משעה 20:00 עד השעה 7:00 למחרת (יום א).

התועלת שתופק משיטה זו היא:

א. גמר משמרת כרוך תמיד בצורך לסיים רישומים ופעילויות והסעת אנשים לבתייהם ומבתייהם. בשיטה המוצעת יהיה במשך השבת רק גמר משמרת אחת (בשבת בבוקר בשעה 7:00) והדבר יצמצם באופן ניכר את הצורך בחלול השבת.

ב. יתאפשר לכל שוטר חופשת שבת מליאה אחת לשלוש שבתות.

המלצתנו זו מסתמכת גם על כך שמספר הארועים הממוצע בשבת נמוך מזה של ימי החול, ועל כן העומס כל כל משמרת קטן יותר.

בנושא זה יש עדיין לבדוק את השפעת הארגון החדש על בעיות השכר לטובה או לרעה.

2. דחיות ליום חול

יש לאפשר לשוטר להחליט במקום האירוע על דחיית הטיפול ליום חול כאשר אין גמר הטיפול חיוני באופן מיידי באותו רגע במקום האירוע. לשם כך יש לייעד לכל שוטר שמילא תפקיד באחת ממשמרות השבת זמן במוצאי שבת או ביום ראשון להשלים את פעולותיו ממשמרת השבת. בזמן זה ימלא השוטר את התפקידים הבאים (כולם או חלקם):

א. העברת ההקלטות שהוקלטו ע"ג רשמקול לטפסים הקבועים של המשטרה (ראה לעיל).

ב. העברת המידע מלוחות המעקב לטפסים הקבועים (ראה לעיל).

ג. חזרה למקומות אירוע שהטיפול שם לא נסתיים בשבת.

לדוגמא: השוטר נקרא לטפל בסכסוך שכנים, ובהסכמת הצדדים הוחלט שטפסי התלונות ימולאו וייחתמו על ידי הצדדים במוצאי שבת.

אנו מייחסים חשיבות מירבית לסעיף אחרון זה - דחית פעילות לימות החול. בטוחים אנו כי מנקודת מבטה של השבת היהודית רצוי ביותר להשתדל להתארגן במגמה זו של עשית מינימום הכרחי בשבת ותו לא.

אנו מתעתדים אי"ה להמשיך ולחקור נקודה זו ולברר אילו פעולות משטריות ניתנות עקרונית להידחות לימות החול, למוצאי שבת או ליום ראשון.

והערה לסיום: ברי כי כל המסקנות וההמלצות דלעיל באות בחשבון אך ורק אם תהיה מוטיבציה מתאימה בקרב אנשי משטרה. רק אם ימצאו שומרי שבת בשורות המשטרה אפשר יהיה לבחון את ההמלצות הלכה למעשה ולהתקדם אט-אט להגשמת חזון "מדינת התורה".